

Dnesek

ROČNÍK I.

V PRAZE 2. LEDNA 1947

CENA Kčs 3.50

Chvála roku 1946

FERDINAND PEROUTKA

Wallacův nový start

MILOŠ ŠAFRÁNEK

Okolo několika cifer

JOSEF HUDEC

O naší divadelní krizi

MIROSLAV RUTTI

Hospodářská krise umění

JIŘÍ HEJDA

Rozmyslete si to dobře

1927-28 — Stále větší a stále lidštější — Velmocí mezi sebou — Rozdělené Německo
Ekonomické myšlení a kulturníci — Remes — Příklady — Mládež — Morzakor 1946
Uhlí a fantazie — Smíšená manželství — O pojistkách

Dvouletý plán se týká i vás!

Zvyšte svoji kvalifikaci! Učte se cizím řečem!

ÚSTAV MODERNÍCH ŘEČÍ

Od ledna nové školy a kurzy všech jazyků

Praha - Brno - Plzeň - Ostrava
Teplice-Šanov - Karlovy Vary
Liberec - Olomouc - České Budějovice - Železný Brod.

KRÁSNĚJŠÍ CESTU

otevře dětem
hudební výchova
s pianem nebo pianinem od Rendla!

Praha II, Vodičkova 26 • Tel. 267-14

KRÁSNÁ KNIHA V DOKONALÉ VAZBĚ
BIBLIOFILSKÉ

Karel Dudašek, Praha II,

Na příkopě 26. Telefon 294-74. Pasáž Zivnobanky.

Jak nejlépe VYUŽÍT TABÁKU

Cigaretový tabák je dnes vzácností a dostali-li jsme přiděl neb balíček z ciziny, chceme z něj mít co nejvíce. Vychutnáme vůni již při nappávnání do dutinek Abadie a pak si zakouříme — to je požitek!

Předpis ze soutěže
Ustředí čs. hospodyň:

INDIÁNKY

15 dkg umělého nebo včelího medu,
3 dkg práškového cukru, 1 celé vejce
(možno vynechat) se tře. Přidáme 20 dkg
hladké mouky s 1 kypřicím práškem
S ČERVENÝM ROHEM, 6 polévkových
lžic mléka, vanilínový cukr S ČERVENÝM
ROHEM a citronovou kůru. Upečené plnit
sněhem nebo sekaným ovocem, poleva
čokoládová z kaka.

ŠTASTNÝ
A VESELÝ
NOVÝ
ROKI

S ČERVENÝM ROHEM

OBSAH DNEŠKA Č. 39—40: FERDINAND PEROUTKA: Aby nebylo třeba psát satiru. — **EDVARD VALENTA:** Smích české svobody. — **MIROSLAV RUTE:** O naši divadelní kráši. — **Dr. FRANTIŠEK KAFKA:** Politická vzpomínka. — **BOHUMIL BÍLEK:** Slovensko v rozpočtu. — **B. MÜLLER:** Morzakov 1946. — **VILÉM SANTHOLZER:** Jsou horší věci než atomová puma. — **KAREL TARABA:** Jak stát ztrácel miliardy. — **R. Š.:** Vlci 1945-1946. — Co z rozpočtem? — Henlein a jeho lidé. — Naše politická schůze. — Otázka nejosudovější. — Veřejné mínění v Německu. — Je nebezpečné psát o Tisovi? — Boj o miliardy. — Dokument — O cestovních psech. — Zimní čas. — Smlíšená manželství. Listárna redakce.

VDÁVÁ SDRUŽENÍ KULTURNÍCH ORGANISACÍ

VYCHÁZÍ TÝDNĚ VE ČTVRTEK

REDAKCE A ADMINISTRACE PRAHA I, NÁRODNÍ TR. 9

Telefon číslo 390-51 až 54. — Účet poštovní spořitelny číslo 35.622. — Nevyžádané rukopisy se nevracejí. — Předplatné na rok Kčs 168.—, na půl roku Kčs 84.—, na čtvrt roku Kčs 42.—, jednotlivá čísla Kčs 3.50. — Dohledací pošt. úřad Praha 26. — Odpovědný redaktor Ed. Valenta. — Tiskárna Melantrich, Praha II, Václavské náměstí 28.

Dnesek

řídí Ferd. Peroutka

Chvála roku 1946

V největším americkém časopise uveřejnili mapu Evropy, na níž vyznačili stav svobody veřejného mínění v různých zemích. Státy, ve kterých svoboda veřejného mínění byla potlačena, natřeli černou barvou; ty, ve kterých věc je ještě na vážkách a kde princip svobody musí vést těžký a většinou nerovný boj s principem nesvobody, vyznačili barvou šedivou; ty pak konečně, v nichž svobodná zřízení není možno brát v pochybnost, označili barvou bílou. S potěšením možno oznámit, že pro Československo byla na této kritické mapě vybrána barva bílá.

To jest velký výsledek roku 1946 u nás, to jest důvod, proč se nemáme s tímto rokem loučit nevděčně a proč vůbec se můžeme dívat s nadějí do budoucnosti. Není známo, proč naše propaganda nevyužila této mapy amerického časopisu, která obsahuje takové uznání, a proč ji ukryla někam do zásuvky. Myslí, že stav svobody nevbuzuje ve světě úctu? Ale i když máme špatnou propagandu, aspoň sami vezme, co si máme myslet.

Roku 1946 se rozhodovalo o tom, stane-li se Československo státem totalitním nebo demokratickým. Není pravda, že síly nesvobody nebyly připraveny. Bylo jich dosti a byly by využily toho, kdyby se potkaly jen s ochablostí, jen se strachem. Šik svobody měl mezi sebou trojí nebezpečný živel: ty, kteří se báli, ty, kteří byli lhostejní, a ty, kteří přede vším jiným mysleli na to, aby si zajistili postavení a ohráli svou polévku na jakémkoliv krbu. Něco z toho vzbuzuje lítost, jiné ošklivost. Rok 1945 byl výjimečný; ještě vše se vařilo jako v kotli, ještě nebylo škody, která by někým nebyla vydávána za prospěch, a hlouposti, již někdo nenabízel v obalu moudrosti; ještě neplatila pravidla, ještě nebyla zjednána úcta k zákonům; někteří lidé se tvářili, jako by nemohli postřehnout rozdíl mezi svobodou a nesvobodou; pocit moci dělal některé lidi zlými a pocit slabosti jiné bezcharakterními. Snad tomu ani nemohlo být jinak; byly to revoluční zjevy, a povaha revoluce nevymysleli moralisté a autoři čítanek. Ale jaký jest zdravý poměr národa k revoluci? Tento: přijmout její výsledky a pak se s ní rozloučit a s její horečkou. Ten, kdo výsledkům revoluce odpírá, působí stejně škody jako ten, kdo prodlužuje revoluční chaos.

Mimo to jest třeba znát cíle revoluce a nedat se oklamat. Snad jsme se dobře dívali do očí mučených a umírajících: nebylo v nich žádného znamení, že by toužili po jiném stavu než po svobodě; je možno pokládat za jisto, že jedno násilí se jim tak obecně zhnusilo, že nezamýšleli je vyměnit za žádné násilí jiné; že nechtěli se jen obrátit s boku na bok na trnitém loži, nýbrž rovněž se postavit; že nechtěli vyměnit trní za kopřivy. Cílem naší národní revoluce, která trvala od r. 1939, byla svoboda. Jen podvodem, jen podloudnictvím bylo by možno tento bojovavší a zvítězivší národ uvést do nějakého stavu jiného. A jen násilím by bylo možno jej v něm udržovat.

Jsou mezi námi také lidé, kteří nic na světě nepokládají za demagogii, jen řeč o svobodě; už samo vyslovení pojmu svoboda je jim podezřelé ze svůdcovství lidu. Zajistě, nechceme popírat, že toto slovo vyslovujeme s rozechvěním a snad i s pathosem, ale národní společnost je jen tehdy zdravá, jestliže některé představy jsou jí přijímány nikoliv lhostejně, nýbrž se vznešeností pozdviženého citu. Záleží jen na tom, jaké jsou to představy, vedou-li vzhůru či dolů, jsou-li naplněny klidným nebo záporným lidským toužením. Není-li vhodno vyzývat lid k tomu, aby chtěl být svobodným, k čemu jinému je vhodno jej vyzývat? Ostatně ovšem ti muži, kteří podezřívavě hledají procento demagogie v pojmu svobody, nad jiné se podobají žoldněři, který, právě otřev zkrvavený meč o travu, vytýká kolemjdoucímu, že má v kapse nožik. Musili jsme být odhodláni čelit i násilí; jak možno očekávat, že bychom ustoupili před jednou frází?

O toto vše zápolilo se, tu hlučněji, tu tišeji, v roce 1946. Doufali jsme, že tento rok bude počátkem návratu k normálním poměrům, a nezklamali jsme se. Záleží ovšem na tom, co se pokládá za normální poměry. Jestliže někdo má kapitalismus za jediný pravidelný stav lidstva, jestliže pod návratem k normalnosti si nedovede představit nic jiného než odstranění těch hospodářských a sociálních změn, které vedle ideálu svobody tvořily podstatu naší revoluce, pak ovšem se nemůže cítit ukojen průběhem roku 1946 ani průběhem žádného roku dalšího. Jako proudící řece nikdy táž voda neomývá člověka dvakrát, tak ani v proudícím čase se člověk dvakrát nepotkává s týmiž poměry. Lidstvo vnitřně i vnějšně přerostlo předválečné poměry; návrat k nim by byl možný jen násilím, jen nějakou politickou nepřirozeností, jen za cenu nějaké fašistické revoluce. Návrat k normalnosti nemůže znamenat zrušení revolučních zákonů, nýbrž jejich zachovávání. I to je dosti velká událost. Zdá se, že v životě národa jsou dva velké převraty: jeden, kdy ruší staré zákony a dává si nové, a druhý, kdy se začíná podle nich chovat.

V tomto smyslu byl rok 1946 návratem k normalnosti, ne v tom smyslu, že by byl zahájil odbourávání socialismu. Kdo toto vyhlíží, bude státi mezi námi jako ztracená stráž, zbylá po vojsku, jež od táhlo. Z české tradice není možno odvodit, že národ pokládá kapitalismus za normální stav, ale je z něho možno odvodit, že svobodu, úctu k zákonům a slušnost ve vztazích mezi lidmi skutečně máme za normální stav lidstva. Cokoliv jiného vždy bude vypadat jako cizí květina na této půdě a vždy bude třeba ozbrojených zahradníků, aby ji střežili. Máme-li na mysli tuto normalnost, pak rok 1946 neuplynul bez zásluh a bez výkonů. Ovšem, udržují se tu a tam ještě zbytky chuti k násilí, k totalitě, ještě nezmišleli všichni hrubí lidé a takoví, kteří mají raději malou moc osobní, než velké právo lidské, ale je třeba vidět celkovou linii vývoje, která u nás v uplynulém roce se obrátila tam, kam jsme doufali: k synthese nového hospodářského pořádku se starými evrop-

skými kulturními a mravními ideály; k tomu, že člověk není, jako ve státech davových, považován jen za trpný předmět politických cílů, nýbrž také za podmět štěstí a práv. Pravda, ještě není všechno hotovo, ale začátek byl učiněn. Také jest pravda, že žádné vítězství není konečné a musí stále být obhajováno, jako vůbec v lidském životě nikdy nic není hotovo jednou provždy a každé získané dobro vyžaduje trvalého úsilí a neumdlévající srdatosti. Tím lépe pro lidi, kteří byli nadáni aktivností, tím lépe pro ty, kteří by si nepřáli, aby život byl zcela odloučen od ducha zápasu a dobrodružství.

Na konci roku můžeme říci, že žijeme a budeme žít v nejdůstojnějších a nejspřádanějších formách ze všech národů slovanských na západ od Ruska. Objevíli jsme již zákon vlastního vývoje, a nedojde-li k velkému zahraničnímu otřesu, nerozestoupí-li se zase svět na dva zuřivé a po zuby ozbrojené tábory, mezi nimiž opět začne mizet tradice evropské kultury, dospějeme i za socialismu tam, kam dospět jest důstojno českého národa.

Roku 1946 byly u nás upevněny tři nebo čtyři demokratické instituce. To jest hlavní nárok na dík, jež má tento rok vůči nám.

Předně byla obnovena tradice svobodných demokratických voleb. Uprostřed nálady ještě revoluční, za poměrů ještě neurovnaných a výbušných, za útočné nálady některých vrstev, za totalitních vzorů v minulosti i v přítomném okolí, na bouřlivém předělu času přistoupil tento národ v květnu k volbám a vykonal je o nic méně svobodně, než jak byly konány za republiky první. Poněvadž nejsme slepí, je nám známo, že vedoucí strana použila některých triků, aby zajistila své postavení. Ale nebyly to triky závažnější než ty, jichž agrární strana užívala na Slovensku a na Podkarpatské Rusi a pro něž jsme volbám v první republice také neupírali svobodný charakter. Zde vidíme, jak národ, který to má v krvi, počíná si demokraticky, sotvaže se vynoří z revolučního času. Zásluha o to nepřipadá žádné jednotlivé straně, nýbrž všem stranám a lidu dohromady. Ani strana, jež ze všech má nejbliže k vyznávání totality, neučinila nic, co by mohlo být vykládáno jako vážný pokus omezit svobodu voleb. Srovnajme s tím povahu voleb v Jugoslavii, v Bulharsku, Polsku a Rumunsku, jak ji známe, a uvidíme ihned, že bílé místo na americké mapě jsme neobdrželi zadarmo. Člověk bývá rozmrzen malými překážkami a nepřijemnostmi, a snad všichni ještě ani nedovedou docenit význam toho, že první volby u nás byly s takovou samozřejmostí vykonány svobodně. Tehdy se rozhodovalo o směru, tehdy byla zakládána tradice třetí republiky. Jen těžko lze vyrvat totalitě, čeho se už jednou zmocnila. V květnu nebyly u nás totalitě učiněny žádné ústupky, demokratický život byl postaven na solidní základnu.

Z tohoto jednoho úspěchu vyplývají další. Ačkoliv prozatím Národní shromáždění ještě se chovalo rozpačitě a tak tiše, aby pokud možno nerušilo vládu, nejráději pracující pomocí dekretů, Ústavodárné shromáždění již žije plným parlamentním životem a získalo všechnen vliv, jaký zákonodárnému sboru přísluší. Stalo se tak hlavně zásluhou sociální demokracie, která si uvědomila plné znění svého titulu, v němž demokracie zabírá místo stejné velké jako so-

cialismus, a která jasně dala najevo, že nesouhlasí s parlamentarismem jen stínovým, s takovým, jaký patrně dosti dlouho některým našim vůdcům tanul na mysli. Vůbec jest sociální demokracie do velké míry osou celé naší politiky, jsouc k tomu uzpůsobena svým postavením ve středu a možností rozhodnouti utvoření té nebo oné většiny. Proto všechny děje v této straně přesahují svým významem její rámec a dorůstají významu celostátního.

Parlament, který vliv získal, nemá jej zase ztratit. Nechť pamatuje, že spiknutí není jediný způsob, jak sněmovny přicházejí o svůj význam. Stejně by mohl být odsunut, kdyby neústupně sobecká stranická politika přivedla tento sbor do stavu chaosu a podryla jeho výkonnost. Jako všechny instituce, tak také parlament udržuje se prospěchem, jež prokazuje celku. Ani k parlamentu není společnost tak sentimentální, aby si jej vydržovala bez užitku.

Jednomyslnou volbu dr. Edvarda Beneše prezidentem musíme zařadit mezi demokratické instituce, jež tohoto roku byly potvrzeny. Neboť jest to více než jméno jednoho muže: jest to jasný program, a volba jeho nositele znamená zároveň přijetí programu. V našem životě dr. Edvard Beneš opravdu přestává být jednotlivcem a stává se institucí.

Díváme-li se zpět, musíme za největší krizi tohoto roku uznati ony letní dny, kdy komunistická strana začala mobilisovat masy proti rozsudku nad protektorátní vládou. V spontánnost tohoto hnutí nevěřil nikdo, kdo byl svědkem manifestace na Staroměstském náměstí a viděl, jak oheň a síra přicházejí shora, ne zdola, a jak muž na řečništi je mnohonásobně rozčilenější než dav, k němuž mluví. Také nespědí o lidové spontánnosti zjištěné výzvy, které z různých ministerstev docházely do podniků, aby byl poslán protest proti rozsudku, nebo nevrle dotazy z týchž ministerstev, proč protest ještě nebyl podán. Tehdy šlo o více než o to, je-li rozsudek správný: v té věci vždy bude jakýsi rozpor mezi emigrací a většinou těch, kdo za války byli doma. O to však šlo, zda budeme zachovávat zákony, které jsme si právě dali, nebo zda, jestliže tento pokus se podaří, dostaneme se do stavu, kdy bude možno zrušit platnost kteréhokoliv zákona tím, že proti němu zorganizujeme poliční shluk lidu. To bylo jako stanouti na pokraji srázu a dívat se do propasti: nikdo nemohl vědět, kde to skončí, jestliže se podaří tento významný pokus zlomit podle zákona, jestliže nad zákon bude postaven jakýsi neurčitý, beztvárný princip vůle částečky lidu, chvatně svolané megafony na ulici.

Byla to krise, ale justice na konec z ní vyšla spíše posílena, jako vůbec věci se někdy rozhodnou teprve tehdy, když se vyženou na ostří. Tehdy bylo rozhodnutno, že náš soud bude soudem, nikoliv politickým lynchem, kdy mnoho lidí se bez bližšího vyšetření okolností sesype na jednoho a je ochotno na základě svého přibližného úsudku rozhodovat nad životem a smrtí. Tehdy také platnost zákona byla postavena nad vůli jednoho shluku na ulici. Patrně tato krise, po níž následoval odliv vášní, přišla na konec k dobru všem zákonům, neboť obnova právního řádu — se souhlasem všech stran — jest nepopíratelná. Nemůže ji zadržet ani zmatek, který působí někteří univerzitní profesori veškerého práva.

Roku 1946 bylo vybojováno i právo veřejné kritiky; ani dosti mohutný spolek, jež uzavřely mocenské choutky s lhostejností a nestatečností, nestačil podlomit tuto starou tradici českého veřejného života. Volnost kritiky a očista ve stranách a v pohraničí, k níž brzy potom došlo, mají se k sobě jako příčina a následek.

Pochválivše tyto děje, měli bychom vyložit, proč k nim došlo. Zdá se, jako by se bylo pojednou změnilo ovzduší — bez viditelných příčin.

Bylo řečeno, že nesvoboda jest šat, který lze navléknout jen přes scvrklé tělo. Nuže, zdá se, že český národ, se svou starou svobodomyslnou tradicí, není tělem scvrklým a že švy šatu příliš úzkého na něm pukají. To není řečeno pro žádnou stranu a proti žádné: kdyby členstvo komunistické strany se nepodílelo na tomto charakteru českého národa, kdyby komunistická strana sama se nebyla rozhodla řídit se pravidly demokratické hry, nebylo by se dílo roku 1946 povedlo. Nezapomínejme, že k tomu všemu došlo po největším komunistickým volebním vítězství.

Z toho vyplývá jeden závazek a jedna potěcha. Nemluvme nikdy o českém národě, aniž bychom při tom mysleli také na masy komunistické strany. Neříkejme nikdy, že český národ něco chce, jestliže jsme se o tom nedohodli s lidem, který stojí za největší českou stranou. Jestliže však nás budou někdy tísnit pochmurné okolnosti, rozpomeňme se, že, podle zkušenosti, není marno v krizi apelovat na zdravý a rozumný charakter českého národa. Že on jest to ovzduší, ve kterém dobrým ideám se daří a špatné vadnou.

Ferdinand Peroutka

poznámky

1927—28

Kus svého štedrovečerního projevu věnoval prezident republiky ročníku 1927/28. Hovořil otevřeně a užil tvrdých slov. Projev, který poznovu ukazuje, že i slova mohou být činem.

Jako soli bychom potřebovali stručný, ale jasný a úplný obraz o t. zv. nasazení ročníku 1927/28. Jde tu v podstatě o dvě věci: o vlastní nasazení dvou ročníků mládeže, o to, jak co bylo či nebylo připraveno a organizováno, jak se organizace osvědčila, kde, jak a proč selhala, jak se osvědčily při této akci úřady, okresní a místní národní výbory, jak se osvědčili nebo neosvědčili zaměstnavatelé, jak se osvědčila či neosvědčila mládež. A druhá věc: jaké rysy — dobré či špatné — se při této příležitosti zjistily u mládeže. Nebyla to akce nerozsáhlá a bylo by užitečné se učit z jejích dobrých i zlých zkušeností. K tomu je především potřeba vědět, jaký průběh akce s ročníkem 1927/28 měla a jaké jsou z ní zkušenosti. S organizací, s úřady, s národními výbory, a hlavně: s mládeží.

Názory o tomto t. zv. nasazení ročníků 1927-28 se krajně rozcházejí. Převládá názor, že akce selhala a že obraz lze shrnout do dvou slov: mravní spoušť. Proti tomu v listech mládeže jsme čtli nadšené články o tom, jak se mládež osvědčila, jak šla všude s nadšením, jak si všude věděla rady; tu a tam se připouštělo, že nějaké chybičky se staly, ale že nemohly a nemohou měnit na celkovém obrazu, který je krásný a ušlechtilý.

I bereš na potaz svou dcerku; to proto, že je z tohoto ročníku a jak akce začala, hned jela. Někam na Podřipsko. Neměla se špatně. Pracovala hodně a bylo to na ní vidět. Vydělal si peníze a měla z nich radost. Poznala vesnici, jak skutečně žije. Poznala život vesnice den ze dne. Trochu zvažněla. Nenařikala a nenařiká. Něco jí bolelo hned od za-

čátku: ulejšváctví. Byla skoro jediná, která ze známých jela hned, samozřejmě a prostě, až jsme z ní měli radost. Druzí hledali lékaře, známé, doklady, protekci, jen aby nemusili nastoupit. A dcerka připouští to, čemu se říká: mravní zkaženost mládeže. Ne u všech. Ale u mnohých.

Jsou mnozí, kteří stav dnešní mládeže redukuji na dvě slova: mravní spoušť. Kdo sleduje trochu život mladých lidí, kdo s nimi žije, cítí, hovoří, najde v něm mnoho opravdu hezkých mladých lidí. Lidí, kteří pilně studují, a při tom si slušně vydělávají. Měli by právo na stipendium; ale neuvažují-li o tom, má-li dávat republika studentům stipendia a jsou-li stipendia malá; vyřešili si to svým způsobem; vydělávají si více, než kolik dává stipendium. A při tom studují a zajímají se o kulturní život. Chodí do divadla, koncertů; kupují si knížky. Zajímají se o politické rozvrstvení mezi mládeží, i když ke všemu tomu, co se děje ve studentsktvu, mají střízlivý a kritický poměr lidí, kteří už znají život a dovedou rozlišit mezi frazí a upřímným úmyslem; je to střízlivý poměr lidí, kteří mají svou práci, své zaměstnání a své studium. Tito mladí lidé překvapují svou zdravou chutí k samostatnosti. Je škoda, že právě tyto lidé nemají dosti času, aby pracovali ve SČM, a ve studentských organizacích, přinesli by do nich skutečně zdravý život. Mezi těmito mladými lidmi nenapadne starého člověka, aby říkal cosi o zkaženosti dnešního mládí, o tom jaká kdysi byla mládež zdravá, jak něco chtěla, jak byla průbojná, atd.; ale právě tyto mladí lidé sami doznávají, že velká část mládeže je stržena velkou mravní krizí, kterou nástup ročníku 1927-28 jen podhalil a na kterou by bylo dobře se podívat v celé její šíři a najít tak její příčiny a podle toho hledat i její léky.

Je možno mluvit o mravní krizi mládeže. Svědectví se najde víc než dost. Bude-li se někdo snažit celit tomu uvedením případů, kdy nejen jednotlivci, ale celé skupiny mládeže se opravdu vyznamenali, najde jich také dosti. Jde však o celek, průměr. A ten je špatný. Příčin je mnoho. Dlouholetá válka, bída hmotná i mravní, rozklizení rodin, nedostatečný vliv školy; mládež nemohla projít tělovýchovnými organizacemi, neprošla vojenskou službou, atd. Mnoho a mnoho je příčin.

Výchovný vliv dnešních organizací nestačil vyrovnat to, co válka pokrivila. Nestačil a nemohl stačil vliv SČM a jiných organizací. Význam mládeže je daleko širší a hlubší, než abychom mohli spoléhat na jednu jedinou organizaci. Bude potřeba součinnosti všech těch, kteří přicházejí do styku s mládeží a kteří na ni mají vliv a zájem.

A jedna z hlavních podmínek: odpolitizovat otázku mládeže. Nejde o to, nejsou-li v SČM národní socialisté a lidovci, je-li SČM politicky torsem; hlavní je, že SČM má vliv jen na malou část mládeže. Je mnoho míst, kde se na SČM nedopáte; jinde zase jsou mladí lidé se SČM nespokojeni, a to ne z důvodů politických.

Jde tu o něco důležitějšího, než je otázka jedné organizace. Jde tu o problém národní. Je potřeba, aby byl podán jasný, úplný obraz o nasazení ročníku 1927/28; o všech, kteří se osvědčili a neosvědčili. Takový obraz už sám sebou řekne, kde a co bude potřeba dělat. Nemá smyslu zvykat si na to, čemu se říká: lhat si do kapsy. Nemá smyslu si říkat, že to či ono je hezké, když to není hezké. Nemá smyslu pěstovat zbytečný optimismus, který také může být duševní pohodlností lidí, kteří vědí, že je mnohých v nepořádku, ale jsou příliš pohodlní, než aby se podívali na věci tak, jak ve skutečnosti jsou. Mládeži nepomůže ten, kdo jí bude lichotit, ale ten, kdo s ní bude jednat upřímně.

V. G.

Stále větší a stále lidštější

Kdo sleduje pozorněji příležitostné projevy našeho pana prezidenta, může konstatovat, jak řeč za řečí je výrazněji, přistějněji a myšlenkově bohatší. Když kdysi hovořival dr. Beneš jako ministr zahraničních věcí a později i jako prezident první republiky, zněly ještě mnohé jeho projevy hodně akademicky — hovory s domovem v době exilu přinesly do presidentských projevů novou toninu, i citové efekty, kdysi jeho projevům zcela cizí, se v nich objevily — a presidentské řeči dr. Beneše po květnu 1945 jsou teď stále procítěnější, stále méně abstraktní a stále bližší konkrétním bolestem všedních dnů jeho národa. Slyšeli jsme tyto dny jeho projev vnoční a povšimli jsme si zejména jeho obsáhlé a spravedlivé kritiky různých počinů naší mládeže. Mnoho našich politických vůdců dovede mládež jen pokrytecky lichotit — prezident hovoří s ní otevřeně a mužně, s otcovskou důrazností a s neskrývanou výčitkou a stejně mluví i k jiným vrstvám národa zcela podle hlasů svého svědomí, a ve službách zájmu národa

a pravdy. To tam je prezidentovo profesorství, jež kdysi jeho projevy poznamenávalo — nikdo z našich politiků neumí zatím jako on hovořit tak přesvědčující mluvou faktů, tak blízce potřebám dne, s pathosem tak nepathetickým a s ethosem tak promyšleným a procítěným. Žije starostmi nás všech a nebojí se nazývat věci pravými jmény. Jeho ostrému a současně láskyplnému a starostlivému pohledu neunikne pranic. Zahálku nazve zahálkou, lehkomyšlnost lehkomyšlností — nic nezkrášluje a neretuší. Je stále myšlenkově hlubší už tím, že je stále lidštější. Hovoří o věcech, o nichž druzí mlčí a hovoří o nich s mužnou otevřeností, v naší taktisující »ohleduplnosti« nevidanou a neslychanou. Veliký president, veliký člověk, důstojný nástupce Masarykův. Bude-li jednou republika opět republikou masarykovské demokracie, bude to především zásluhou presidenta dr. Beneše. Ze jeho projevy mají mocnou odezvu a vliv na všechny vrstvy, o tom nebudíž pochybováno. Je to významná politická skutečnost, mocná konsolidační síla, účtyhodný fakt kromobýčejného dosahu. Všichni lidé dobré vůle u nás nemohou býti prezidentu dr. Benešovi za jeho projevy dost vděční. Takový proslov vánoční byl velký státnický čin.

Jiří Zhor.

Velmoci mezi sebou

Vedoucí světové velmoci — Velká Británie, SSSR a USA jsou stále ve stavu velkého soutěžení. Jako obrovské kolosy přibližují a oddalují se v intervalech, které jsou dány světovým vývojem. Největšího přiblížení dosáhly v nedávné době, kdy se dohodly, že společně rozbijí Německo, Japonsko a jejich satelity. Nyní mají připravit nové sblížení k vybudování míru. Bude to práce a úsilí daleko obtížnější a časově rozlehlejší. Charakterisujeme jejich odlišné situace.

Spojené státy americké byly už před válkou obrovskou hospodářskou mocí a touto válkou hospodářsky ještě získaly. Jsou věřiteli valné části států celého světa i svých velmocenských partnerů. Politicky pokulhávají za socialistickými tendencemi nynějšího světa. Jsou v politickém ohledu nejkonservativnější. Zajímají se o malé státy ve světě i v Evropě a otázkou jest, jak se jim podaří za vlivem hospodářským, který je nesporný, uplatnit také vliv politický. Studium a výsledky tohoto vlivu budou zajímavé zvláště pro marxisty. Je nesporné, že socialistické ideje — ať v jakékoliv formě — proniknou také do USA.

S vaz sovětských socialistických republik získal poslední válkou politicky, protože obětoval k dosažení vítězství mnoho vlastní krve a životů svých občanů, zatím co západní demokracie obětovaly spíše zbrojný materiál. Hospodářsky SSSR poslední válkou velmi utrpěl. Šéf Ukrajiny Chruščev prohlásil, že Ukrajina byla německým vpádem zničena nepředstavitelným způsobem, generalissimus Stalin oznámil, že renovace válečných škod potrvá 7—8 let. Také SSSR se zajímá o malé státy, zvláště evropské, a otázkou je, jak bude politický vliv, který je nesporný, podpořen hospodářsky.

Velká Británie byla ke konci války označována za imperium, které bude válkou oslabeno. Zatím hrála Anglie mezi svými velmocenskými partnery roli třetího slabšího. Politicky je však na výši — má socialistickou vládu — hospodářsky se dala na cestu neslychaného šetření doma a na cestu exportní expanse. Její cesta k socialismu je všeobecně uznávána za jednu ze správných cest k socialismu. Sám generalissimus Stalin, mluvě s delegací Labour Party, označil dvě cesty k socialismu za úspěšné: sovětskou — revoluční, a anglickou — evoluční.

Spory, které mezi velmocemi vznikají, se řeší vzájemnými dohodami. USA a SSSR bývají v těchto sporech zpravidla v postavení extrémním, Velká Británie se občas podaří sebrát roli vyrovnávajícího středu. Ernest Bevin ve své předvánoční rozhlasové řeči charakterisoval velmoci takto:

»Z války vyšly dvě velmoci s rozhodující vahou: USA a SSSR. Velká Británie leží zeměpisně i podle životního stylu na půl cesty mezi nimi. Zatím co jsou SSSR a USA pozemními říšemi, jejichž mateřské území zaujímá rozsáhlé plochy, je Británie a Britské společenství národů rozloženo na sedmi oceánech.«

Pro národy střední Evropy je nejdůležitější, jak se velmoci dohodnou v otázce Německa. Je třeba nezapomínat, že Němci byli původci obou posledních válek a že jim nemá být dána žádná možnost, která by je sváděla k mocenskému přemýšlení. Je pravděpodobné, že nejlepší rozřešení otázky Německa bude tehdy, zůstane-li Německo pod sférou vlivu všech tří, respektive čtyř velmocí.

Václav Kluzák

Rozdělené Německo

Nejtěžším důsledkem porážky Německa je jeho rozdělení. Německo jako velmoc neexistuje a jednotlivá pásma žijí životem natolik odlišným, že této chvíli není nebezpečí německé expanse ani německého násilí na ostatních národech. Úspěchy odnaciování Německa však nejsou dostatečné, a tak národové střední Evropy musí pozorně sledovat, jaké prostředky a jaké uspořádání německých poměrů zaručí Evropě a tím celému světu mír a pokoj.

Ministr Byrnes mluvil 6. září 1946 ve Stuttgartu v tom smyslu, že je třeba pomýšlet na jednotné vedení Německa po stránce hospodářské a politické. Dva měsíce před tím mluvil v témž smyslu Molotov. Dne 23. října 1946 obdržel ředitel United Pressu Hugh Baille odpovědi na 31 otázek od generalissima Stalina. Jedna z odpovědí zní: Musí být obnovena nejen hospodářská, nýbrž i politická jednotka Německa. V předvánočním projevu řekl Ernest Bevin: Vytvoříme podmínky, které dovolí Němcům, aby nabyli opět sebeúcty. — »Zároven musíme učinit bezpečnostní opatření, aby Německo už nikdy neohrožovalo spojence, kteří museli dvakrát ve 25 letech proti němu bojovat.«

Na moskevské konferenci v březnu 1947 se bude jednat, jak silné okupační síly mají zůstat v Německu a jak má být v Německu postupně vytvořena občanská vláda. Ministři zahraničí československý a polský požádali zahraniční ministry velmoci, aby Československo a Polsko byly účastny všech jednání o německém problému, protože jsou přímými sousedy Německa. Doufáme, že moskevského jednání se zahraniční ministři Československa a Polska skutečně zúčastní.

S Německem může být v několika málo letech podepsána mírová smlouva. Bude znamenat odtržení některých území ve prospěch Polska, Československa, Francie a snad i Holandska, Belgie a Dánska. Bude znamenat znemožnění rozvoje těžkého válečného průmyslu a výroby motorů, jak nedávno vhodně připomněl Ferdinand Peroutka ve Svobodných novinách. Bude nakonec také znamenat vytvoření občanské vlády v Německu.

Ale o to prosíme velmoci: aby i potom zůstal vliv a dozor nad Německem všem třem, respektive čtyřem velmocem, a aby tímto způsobem Německo zůstalo i nadále rozděleno, neboť jenom tak je zaručen světový mír. Máme totiž odůvodněné obavy, že kdyby se dostalo Německo do sféry vlivu jediné velmoci, bylo by ho (Německa) využito jako barana proti velmocem druhým, a to by bylo nejstrašnější ohrožení míru. Německo by sehrálo totiž stejnou úlohu, jakou sehrálo 1914 a 1939.

Věci míru bude poslušeno, jestliže k jednáním o otázkách Německa budou zvány také malé národy, aby se tak prokázala postupující demokratisace světa i ve vztazích mezinárodních. Neboť respektování a úcta k malým národům je skutečná demokracie, o níž státníci velmocí pronesli v poslední době tak vřelá slova.

Václav Kluzák

Rozmyslete si to dobře

Zdá se, že při přípravě osnovy tiskového zákona budou se uplatňovat dvě hlavní tendence. Jedni budou žádat, aby byla uzákoněna dosavadní praxe, povolující vydávání periodik jen organizacím, družím, aby z této vázanosti byly vyňaty týdeníky a revue.

Pokud jde o denní tisk, bylo by snad možno dosavadní praxi jakž takž odůvodňovat. Kdyby se to však mělo týkat i ostatních periodik, je otázka, zda bychom pak u nás mohli ještě mluvit o demokracii. Neboť následky tohoto opatření pro vývoj našeho kulturního života byly by mnohem osudnější, nežli se dnes mnohým jeví.

Ti, kdo by vydávání tisku chtěli vázat na organizace, vycházejí zřejmě z předpokladu, že zárukou dobrého tisku jsou jen organizace a že jednotlivec této záruky nedává.

Je tomu vskutku tak? Vzpomeňme jen, jakou hlubokou brázdou vyoralý v české kultuře listy jednotlivců, jako Masarykův »Čas«, »Atheneum«, »Naše doba«, Pelciový »Rozhledy«, »Saldův zápisník«, revue Modrátkovy, Peroutkova »Přítomnost«, Nejedlého »Vare«, Čapkovy »Nové Čechy«, a mnohé jiné, bez nichž si český literární život nedovedeme představit. Vyskytly-li se ojedinělé případy zneužití tiskové moci, má to být důvodem, aby se s vodou vylévalo i dítě, t. j. aby se z kulturního života vyřazovala jeho nejcennější složka: osobnost? Je tak těžké vymyslet vhodné sankce pro případy, jež mohou být jen výjimkami z pravidla?

A je na druhé straně organizace zárukou tisku dobrého? Víme, kam dospěl v první republice tisk nejstátničtější

strany: až k podkopávání samotných základů státu, k propagandě, bližší se velezradě. A kde je záruka, kam může jednou dospět některý dnešní organizovaný tisk, až skončí idyla Národní fronty? Stále se operuje s případem tiskovin Jiřího Stříbrného. Nedržela palec tomuto tisku právě agrární strana, zatím co proti němu nejvíce bojovaly listy jednotlivců, takže se na konec slušný člověk štítit vzíti červený tisk i jen do rukou?

Avšak největší škody mohly by vzniknouti zamýšlenými opatřeními kulturnímu životu tím, že by se vyřadila kulturní soutěž. Je jisto, že proti favorizovanému a vydatně dotovanému tisku mohly by se listy jednotlivců prosadit jen vysokou úrovní a kvalitou. Tím by ovšem listy zabydlené nutily k soutěži a rušily je v jejich blaženém klidu a duševním pohodlí. Není obava z této konkurence vlastním důvodem, proč i různí »kulturní« pracovníci jsou na straně omezení tiskové svobody anebo se chovají pasivně? Kdyby se zmíněné omezení mělo stát skutkem, měli bychom tu několik hmotně zabezpečených oficiálních a polooficiálních orgánů, jež by nepociťovaly potřebu získávat odběratele vysokou úrovní. Následovala by kulturní stagnace a duchovní zbahnění. Neboť intenzita kulturního života se může udržovat i stupňovat jen tam, kde se srážejí názory a ideje, kde srší jiskry. Určité účinky nedostatku myšlenkové soutěže a duševního zpoždění lze pozorovat i na našem tisku již dnes.

Proto zákaz vydávání časopisů jednotlivci nebyl by krokem vpřed, nýbrž zpět, proti celé dosavadní české kulturní tradici.

Velikou zásluhu by si však získali osnovatelé tiskového zákona, kdyby se pokusili zákonnou úpravou čelit jednomu z největších nebezpečí pro duchovní zdraví národa: literárnímu braku. O fyzické zdraví občanů je pečováno až dojemně. Je přesně stanoveno složení a kvalita různých potravin a nápojů, přísně je stíháno jejich znehodnocování, i ta limonáda musí odpovídat určitým výrobním předpisům. Avšak duchovní zdraví občanů, které má pro stát při nejmenším stejný význam jako jejich zdraví fyzické, může kdokoli poškozovat jakýmikoli padělkami a jedy.

Již stanovení obecných znaků, resp. minimálních požadavků, jimž by musel vyhovět literární výtvar, aby se mohl stát předmětem duchovního konsumu, by mělo preventivní účinek. Vydavatelé by byli opatrnější při výběru své knižní produkce, kdyby jim hrozila event. ztráta částečné investice. A vytvořit tribunál, který by v konkrétních případech rozhodoval, co je literárním brakem. A aby se plně vyhovělo demokratickému principu, dání vydavatelům možnost odvolání k vyšší a konečné instanci, již by opět byl sbor tyřících pracovníků a pedagogů, nikoli úřad.

(Pouhé pranýřování braku nestačí, spíše se tím dosáhne opaku zamýšleného účinku. Profesor jedné pražské průmyslové školy zle pocíchal — patrně pod dojmem článku z »Dnešku« — »Zosiu vyzvědačku«. Pedagogický efekt: o první přestávce bylo v rukou žáků 5, a o druhé přestávce již 25 exemplářů této lidověchvalné knižní perly. Obávám se, aby podobnou lacinou reklamou pro nakladatelství Práce nebyl vehementní rozbor B. Müllera.).

A. K.

Ekonomické myšlení a kulturníci

»Kulturníci« mají ve zvyku myslet kulturně, nemívají však obvyklé v obyčejí myslet ekonomicky, s ohledem na hospodářské skutečnosti a možnosti. Vzpomeňme na popěvratovou velkovýrobu škol, zejména vysokých, na osudnou hyperprodukcí, při níž se čerta myslelo na umístění absolventů veletuctu nových škol. Připomeňme si, že v jednom z návrhů divadelního zákona v té horečnaté době popěvratové byla ukládána každé obci s desíti tisíci obyvateli povinnost zřídit stálou divadelní scénu. Rzpomeňme se na nesmyslnou nákladnost některých divadelních výprav, nákladnost, jež naprosto nebyla v poměru s kvalitou her. Vzpomeňme nemožné husté a nedomyšlené dislokované sítě divadel oblastních! Kolik takových případů bylo by možno uvést ze všech oblastí kulturního života, jak každý takový luxus se zle v budoucnu vyplatí nutnými škrtými a opravami rozpočtovými často i tam, kde jsou nejméně žádoucí. Nemusely by se psát plamenné filipky na obranu kultury, kdyby při všech kulturních počinech bylo více rozvahy a více smyslu pro mluvu číslle, a kdyby kulturníci si jednou uvědomili, že po letech a měsících tučných musejí přijít roky a měsíce hubené. Kdo v oblasti kulturní rozhazuje veřejné peníze, olupuje budoucí kulturní vývoj o množství cenných příležitostí a škodí jak veřejně pokladně, tak kulturní obci. Kulturní plánování je dnes nutností stejně nezbytnou jako plánování hospodářské. Jen aby se jeho výsledky neotupily v kompetenčních tahankách! JŘP Z h o r.

Remeš

Sedmdesátka Antonína Remeše zapadla právě do dnů, kdy se jednalo o parlamentní úsporné a kontrolní komisi. Často-krát padlo jeho jméno v hovorech o státním rozpočtu, zejména tehdy, když se ukazovalo na nutnost úspor, kterou kde kdo uznává, ale málo kdo má odvalu provádět. Vzpomínání na Remeše dosvědčuje, že obtíže s vysokými úisy rozpočtu nejsou ničím novým. Byly již v první republice. A vzpomínání na Remeše dosvědčuje také, že tyto starosti — podobně jako jiné — nesprovedíme ze světa, když na ně vymyslíme, vytvoříme instituci, komisi, ale že to — podobně jako jiné — visí na lidech. Nebyl snadný Remešův úkol. Není snad populárnější myšlenka, že by se mělo ve státním rozpočtu šetřit. Ale není hned tak nesnadný úkol, než ten, jak tuto populární myšlenku uvést v život. Na úspory ve státním rozpočtu nestačí jen tužka, která chce škrtat položky, jež se zdají vysoké. Stačí píchnout do kterékoliv vyšší položky, která není dosti dobře odůvodněna, a je to jako píchnutí do vosího hnízda. Hned se vyrojí mnoho referentů, kteří začnou dokazovat, že bez toho čísla, jak je uvedeno v rozpočtu, to nepůjde. A nejen to: za každým ministerstvem stojí některá z politických stran a považuje za povinnost hájit rozpočet ministerstva, kde vládně její exponent. Úsporná a kontrolní komise se musí připravit na velký boj a podle toho vybrat své lidi. Musí se připravit na úkoly, které vyžadují přímo detektivní schopnosti. Ti, kteří budou stát proti parlamentní úsporné a kontrolní komisi, budou v nesporné přesile. A situace bude taková, že politické strany, které budou na venek souhlasit s tím, »aby se šetřilo«, budou při podrobnějším jednání hájit resorty, kde sedí »jejich ministři«. Bude nesnáze, že všichni budou chtít šetřit, ale budou chtít, aby se začalo šetřit u toho druhého.

Jestliže z doby první republiky se uchovalo v plném lesku Remešovo jméno jako jméno muže, který nejen chtěl, ale dovedl také šetřit, je z toho vidět, že konec konců bude záležet na lidech, kteří budou mít odvalu, tvrdošíjnost vidět a říkat, že rozpočtově žijeme nad poměry, že si dovoluujeme více, než si dovolit můžeme, a kteří budou mít odvalu podle toho jednat. A bylo by dobře, kdyby komise v jedné z prvních schůzí si pozvala plzeňského Remeše, aby řekl, jak se dívá na náš dnešní rozpočet. To také proto, aby si uvědomila, že příliš široké svědomí ve věcech státního rozpočtu je konec konců bezohlednost vůči lidu.

V. G.

Příklady

Přes všechny neupřímné optimistické lékařské bulletiny o zdravotním stavu Pracovní Morálky shodují se ošetřující lékaři, i když to veřejně nevyhlašují, že bude asi přece jen potřeba léku, kterého by použili jen neradi. Posuďte sami:

V rodině mých přátel nechala posluhovačka v týdnu před vánoci namočené prádlo v neckách a část bytu, připravenou na příští dny k velkému úklidu, a odešla přes prosby churavé paní a přes připomínku, že »Ježišek« paní posluhovačku mimořádně odmění. Jako důvod uvedla, že šestnáctiletá dcerka rodiny, která jí vždycky v domácích pracích pomáhala, si tentokrát dovolila odejít, aby se rozloučila s kolegií-studentkou před vánočními prázdninami. Prohlásila pracovní morálku »šlečinky« za špatnou a vyvodila z toho závěr a odešla také.

Druhý příklad: malíř pokojů, dobrý známý, mi vypravoval, že už dvacet let jeho žena nakupuje a dává dělat drobné opravy u klempíře v sousedství. Ale nejen to. Malíř pokojů vždycky doporučuje — a má k tomu při svém povolání i funkcích v Sokole a jinde hojně příležitosti — tohoto klempíře, kde může. Byly doby, i když nejsou dnes, že živnostník byl za takové doporučení velmi vděčný. Nuže, před vánočními se malířově ženě nějak porouchal dřez na nádobí. Malíř jej donesl klempíři. Ten, s obvyklým gestem všech řemeslníků, na které se dnes obracíte, se nejprve poškrábal za uchem, pak řekl, že je to těžká věc a prohlásil rozhodně, a ani se při tom nezačervenal před starým zákazníkem, že »už nepřijímá opravy«. Až prý po vánocích. Rozumějte: chytit kousek cínu, zapálit letkolbu a odevzdat práci zákazníkovi na počkání, jak bych to udělala, kdybych to uměla, já, a jistě také vy!

Další příklad: čalouník, který řadu měsíců nepovlékl křeslo, které si po mnohých prosbách laskavě odvezl přes ulici do dílny, a který nemohl přijít — zase jen přes ulici — sejmout a znovu pověsit záclony, protože neustále někde dekortuje sály a řečnická podla — už od revoluce nepřetržitě — ale bez ostychu vám to den za den najisto slibuje, takže nemáte, jako slušný člověk, odvalu jít jinam...

Slibovat a nedodržet, ale nejen nedodržet, vědět dokonce už napřed, v samotné chvíli, kdy slibujeme, že slib nesplníme, stalo se denním chlebem mnoha a mnoha obchodníků a živnostníků.

Lahůdkář, který vám slíbí, že vás upozorní, až dostane olejovky, které sháníte pro děti, a který v tyž okamžik navždycky zapomněl, co vám slíbil, je na míle vzdálen starých bodrých obchodníků, kteří konečně také zbohatli, i když pomaleji, ale zato solidněji, a kteří si vážili zákazníka a kterých také zákazník si mohl upřímně vážit. Dnes už není této vzájemné vážnosti a není vzájemné věrnosti. Kupujeme, kde nás napadne, a ovšem hlavně, kde se nám zdá prodávající kapánek vliďnější než druzí.

Obuvník, který se neostýchá říci: »Nechte mi to tady, přes svátky se na to podívám!«, namísto aby chytl kladívko a zaťoulkl hřebík ve spínce střevíce hned na počkání, truhlář, který nemůže týden přijít, aby upevnil viklavou nohu stolu u lidí ve vedlešim (!) domě, švadlena, která svatosvatě slíbila šaty pro vaše mrně do svátku, a také si látku na ně odnesla a neušila pak nic, to všechno jsou zjevy, kterým pomůžeme, budou-li se muset ohánět.

Mnoho lidí má, pohříchu, ještě v krvi zlaté protektorátmi časy a neuvědomuje si ještě, že dnes je deset korun víc, než tehdy sto.

Znám bižuterii, jejíž majitelku ani trpké zkušenosti životní neodnaucily nezpůsobnému tónu k takovým, kdo nakoupí jen za pár korun. Stojí za to vidět, s jakým opovržením vrací drobně na »pouhou« padesátikorunu nebo s jakou nechtutí předkládá další kusky zboží, když zákaznice je trochu nerozhodná. »Vezmi nebo nech být!« Připomíná mi to majitelku umělecko-průmyslového atelieru, která hned složila zboží s pultu a prohlásila, že vám neprodá, když jste si nezvali, co doporučila. Ta ovšem byla — jak jsem si zjistila — glabomyslná, a jen jakýmsi úředním kouzlem směla vést živnost.

Jinou kapitolou jsou pomocnice v domácnosti. Je spousta žen, jejichž práce v kuchyni, u sporáku a u dřezu je příliš drahá, protože ve své kanceláři, ve své ordinaci, módní síni, malířském atelieru, redakci a jinde, konají jedná platnější služby celku, jednak, jsme-li už hmotnější, a musíme jimi být, výsledek svých studií anebo svého nadání i hmotně takto lépe zhodnotí. Takové ženy musí mít pomocníci, která je u kamen a při mytí nádobí nahradí.

Do nedávna byl ještě problém, kde takovou náhradní sílu nalézt a našla-li se přece, vstávaly člověku vlasy hrůzou nad jejími požadavky. Nejprve podrobila být přísné inspekci, pak vyzpovídala zkušenou paní o zvycích a mravech jednotlivců, a zajistila si volna dojísta víc, než si mohl dopřát přednosta domácnosti, načež prohlásila, že požaduje osmnáct set korun měsíčně k bytu, stravě a pojistnému.

Míla Pachnerová

politika

Miloš Šafránek

Wallacův nový start

Naše noviny mají ku podivu velmi málo zpráv z ciziny a zejména z USA. Tento fakt překvapuje zde každého nově příchozího a zejména ty, kdo se vracejí domů z ciziny s vyvinutým tiskem a rozhlasem a dobře organizovaným světovým zpravodajstvím. Celkem lze říci, že naše noviny, zvláště pokud jde o Západ, jsou odkázány hlavně na britskou agenturu Reuterovu, která jim letos v létě, s oklikou přes Londýn, posílala řeči a projevy sovětských státníků na pařížské mírové konferenci. Trochu pomáhá francouzská agentura AFP a americká UP, jež se v poslední době zajímá o zpravodajství z Evropy na vývoz, ale jejíž české bulletiny, soudě podle jejich reprodukce v našich novinách, jsou velmi neúplné a amatérsky redigované (komolí jména členů americké vlády, pokládají bulvární newyorské Daily News a Mirror za hlas amerického veřejného mínění a pod.). Největší americká agentura AP na nás stále více zapomíná a není jisto, zda to není také naše vina; ale to je jiná kapitola.

V tomto stavu našeho světového zpravodajství působily u nás demise a projevy amerického ministra obchodu a bývalého vicepresidenta Spojených států Henry A. Wallace jako bomba. Jeden náš liberální denní list cítil tehdy dokonce povinnost zcensurovati Wallacovu kritiku britské zahraniční politiky, ačkoliv pražský telegrafický excerpt Wallacova projevu vyšel z redakčních sálů decentní britské agentury Reuterovy. Americké zpravodajské kanceláře nám o Wallacově projevu neřekly skoro nic, nanejvýše snad proti němu citovaly bulvární a politicky bezvýznamný newyorský list. Zato jsme měli dostatek zpráv o stávkách v Americe, což těm, kdož znají Ameriku zblízka, opatřuje na každém kroku oportunitu vykládat o základním zdraví americké demokracie a ovšem také o jejich příhodách. Volby do kongresu a třetiny senátu 5. listopadu rozvázaly rovněž jazyky mnohých zpravodajských institucí. Patrně proto, že vítězství republikánské strany a jí získaná většina v obou zákonodárných sborech je velká, eminentně důležitá politická zpráva. V každém případě Wallacovo vystoupení proti Trumanově administraci přesvědčilo aspoň část naší veřejnosti, že nikoliv celá Amerika, nýbrž pouze její nynější vláda zůstala po demisi Wallacově »vdovou po duchu, který odešel«. A tím byl Roosevelt a celá jeho strategie a koncepce vojenská i diplomatická. Otázka je, zda tento duch a Rooseveltova tradice žijí v Americe dále a kdo a které síly je dnes reprezentují.

Z našich novin se bohužel o tom mnoho nedozvíme. A přece existuje masa zpráv v tomto směru důležitých a nad nimi ční fakta povahy, rozhodující nejen pro americkou, ale pro celou mezinárodní politickou situaci.

Wallace redaktorem

Zde je zcela »horký« a flagrantní příklad této zpravodajské situace: 16. prosince vyšel známý newyorský týdeník »The New Republic« v nové úpravě, s novým vydavatelem (Michael Straight) a co je důležitější, s novým redaktorem, kterým není nikdo menší než Henry A. Wallace. Jeho první úvodník je neméně významný než jeho nedávné projevy. Je to manifest pokrokových sil v Americe, jimž hlavní podmínkou světového míru jest blahobyt všech národů: s podpisem Wallacovým znamená, že byl zahájen boj o novou americkou zahraniční politiku. Ukazuje také — po vítězství republikánů — cestu, jíž se budou ubírat pokrokové síly v Americe, aby dosáhly vlivu na veřejné mínění a případných posic v období před presidentskými volbami v r. 1948. O tom, že toto novinářské vystoupení Wallacovo nelze podceňovati, svědčí nejlépe fakt, že jeho mnohem mladší a nadaný oponent strany republikánské Harold E. Stassen otevřel již nyní proti všem zvyklostem, volební kancelář ve Washingtonu a z ní bude řídit kampaň pro svoji nominaci republikánským kandidátem na prezidentství. V téže souvislosti lze vyloužit definitivní rozhodnutí senátora Vandenbergova vzdáti se kandidatury na prezidentství. To znamená, že mobilisace sil v kruzích dělnických a odborových, mobilisace farmářů, malých průmyslníků a neodvislých voličů, již řídí Wallace, nutí již nyní pokrokové živly v republikánské straně postaviti proti němu kandidáta, který má nejen pověst znamenitého administrátora, nýbrž je ve věcech zahraničně politických odvážný innovator, odpůrce staré diplomacie a přívrženec světové mezinárodní vlády. Z těchto všech důvodů a také proto, že úvodník Wallacův ze 16. prosince, nadepsaný »Zaměstnanost, mír, svoboda«, je pro českého čtenáře první nová zpráva, zasluhuje obšírné citace a rozboru.

Začíná takto: »Moji práci jako redaktora »The New Republic«, je přispěti k organizaci pokrokové Ameriky. Je to bojovná práce, nejzáslušnější ze všech, které jsem kdy zastával. Mír světa je nadějí všech Američanů a pokroková Amerika je nadějí světa. Pomoc při budová-

ní programu pro takovou Ameriku je příležitost tak veliká, jako mé první dny ve vládě Franklina Roosevelta v roce 1933.« Pádnost těchto slov ukazuje, že formou i svojí podstatou je tento článek politickým manifestem významné a, řekněme hned, početné skupiny pokrokových sil dnešní Ameriky, a to bez ohledu na nedávnou porážku demokratické strany. Jde sice ostře proti dnešní hierarchii republikánské strany, ale hodlá také přebudovat stranu demokratickou ve stranu liberální a nebude-li schopná změny »vyraziti jiným směrem«. — »Pokrokáři,« píše Wallace, »nejsou malá a poražená skupina... nezastavili boj — nýbrž boj právě započali.« — »Jsme pro americkou tradici. Ne falešnou tradici dolarovou nebo pro vysoké ceny, vytvořené monopolním nedostatkem, nýbrž pro pravou americkou tradici, jež je universální a nebyla nikdy zcela splněna — život, svoboda a cesta za štěstím. Tyto tři podmínky naší deklarace neodvislosti jsou dnes deklarací vzájemné odvislosti pro svět. Znamenají dnes mír, svobodu a zaměstnanost pro všechny.« — »Krajní pravice,« pokračuje článek, »dnes tvrdí, že plná zaměstnanost je nemožná ve společnosti, založené na míru a svobodě. Krajní levice tvrdí, že svobodu nutno obětovati v zájmu zaměstnanosti a míru. Moderní imperialisté doufají, že budou ve jménu zaměstnanosti a svobody vésti třetí světovou válku.« A Wallace odpovídá: »Zavrhují všechny tyto názory, jdu za jedinou myšlenkou: Zaměstnanost, mír a svoboda mohou být docíleny společně a mohou umožniti Jednotný Svět, prospívající a svobodný ještě v době našeho života. Můžeme docílit míru, zaměstnanosti a svobody v Jednotném Světě bez války. Ale nemůžeme zachovati žádnou z těchto podmínek v žádné zemi, jestliže nedocílíme všech tří podmínek ve všech zemích. Mír, svoboda a zaměstnanost pro všechny jsou nedělitelné. Dříve, než dobudeme trvalého míru, musíme docílit do určité míry světové vlády a zákona.«

Nutnost hospodářských a sociálních změn

Důraz, který Wallace klade na Jednotný Svět (One World), jako Willkie před ním a Stassen současně, je zahraničně-politicky velmi významný, ale typicky Wallacova a nová jest formulace nutnosti sociálních a hospodářských změn, předcházející světovou jednotu politickou. Takto o tom píše tvůrce politického pojmu »prostého člověka« (common man): »Společnost má však přednost před vládou to dokazují naše dějiny. Dříve, než dosáhneme světové vlády, všechny národy musí se státi do určité míry částí Jednotného Světa. Amerika nestane se nikdy částí Jednotného Světa, v němž nebude občanské svobody. SSSR nestane se nikdy částí Jednotného Světa, v němž nebude hospodářské a sociální bezpečnosti. Všichni, kdož skutečně věří v Jednotný Svět, uznávají, že úsilí o mír, svobodu a plnou zaměstnanost je úsilí světových rozměrů. Toto úsilí je základem našeho nového startu.«

Wallace denuncuje ostřeji než ve svých předchozích projevech »nebezpečný proud, který nás unáší k válce«. — »Tento proud,« píše, »zanesl nás už tak daleko, že všechny vlády jednají, jako by měly od svého lidu mandát k přípravám na příští vítěznou válku. Tímto falešným mandátem stávají se neřešitelné nejtriviálnější věci, poněvadž se na ně pohlíží jako na válečné přípravy. Spojené státy,« pokračuje Wallace, »rozchází svůj velikost podporou korumpovaných a nedemokratických režimů, jež jsou prý záchranou před komunismem. Ve jménu bezpečnosti Amerika vydává 13 miliard dolarů ročně na zbrojení a Rusko drží v Rudé armádě 5 milionů mladých mužů, zatím co továrny a pole leží ladem. Ve jménu bezpečnosti ničíme UNRRA a odmítáme poslati jídlo a nutné potřeby na zmírnění hladu a bídy v zámoří, poněvadž odstranění hladu a bídy u jiných národů zvyšuje prý jejich válečnou kapacitu.« — »Němci

vědci pracují v Americe na zdokonalení raketových zbraní, jimiž by bylo možno napadnouti Rusko a totéž činí v době, kdy američtí a ruští vysloužilci stále ještě umírají následkem ran, jež jim zasadili Němci.«

Program světového blahobytu

Mírovým programem Wallacovým jest odstraniti příčiny války. »Skutečné bezpečnosti se dosáhne, bude-li všude uplatněna demokracie, zvýší-li se životní úroveň příjemou-li všechny národy světový zákon. Vůdcové nynějšího bloku dvou stran (rozuměj v Americe) tvrdí, že blahobyť dostaví se po mírovém uspořádání a zaveden bezpečnosti.« Wallace odpovídá, že »nebude stálého uspořádání a bezpečnosti, dokud se nezačne s programem světového blahobytu. To znamená lidový mír pro všechny národy světa, založený na myšlence plného úsilí vyloučiti negramotnost a hladovění. Lidový mír předpokládá mezinárodní plánování Spojených států, Anglie a Ruska za účelem zvýšení výrobnosti tak zvaných zlatých krajů zavodňováním, přehradami, železnicemi, přístavy, silnicemi, hospodářskými stroji, prádelnami stroji a nemocnicemi. Potřebujeme dva dvacetileté plány. První na odstranění negramotnosti a hladovění do roku 1966. Druhý na odstranění nakažlivých nemocí a zavedení vyšší životní úrovně v celém světě do roku 1986. Technologicky je to možné. Mravně je to nutné. Prakticky je to lacinější než válka a jediná alternativa války.«

»Tento program světového blahobytu, který je prvním cílem, pokračuje Wallace, neznamená opustiti bezpečnostní program. Znamená odzbrojení včetně efektivního zneškodnění našich nahromaděných atomových bomb. Znamená opozici na každém kroku proti honbě za uranem a leteckými zámořskými básemi. Znamená podporu kolektivní bezpečnosti účinnou mezinárodní inspekci a kontrolou činností, jež by mohly býti částí válečných příprav.« Wallace je přesvědčen, že všechny národy budou podporovati tento program. »Jsou nasytění se podívanou na tři velké národy, které usilují zmocniti se leteckých a námořních základů, aby se vzájemně mohly napadnouti. Chtějí svobodu mírového pohybu na moři a ve vzduchu, spojenou s dodatečným dohledem, aby byla zajištěna mírumilovnost. Chtějí, aby průplav Panamský a Suezský, Dardanely a Dunaj byly volně otevřeny mírové plavbě na základně, jež by zmírnila bezpečnostní obavy Angličanů, Američanů a Rusů a současně rozšířila mírový světový obchod na maximum. Chtějí, aby nafta Blízkého Východu byla přístupná všem národům světa v souhlase se zásadami Atlantické charty a nikoliv v souhlase s potřebami válečné mašinerie americké, britské nebo ruské. A konečně uznáváme, že nebude nikdy mír, dokud se nedostaneme spravedlnosti a milosrdenství židům v Evropě a Palestině.«

Cesta k americkému fašismu

Wallace se obává, že v případě, bude-li nás dále unášeti proud směrem ke globální atomové válce, větší na amerických svobod bude dána k dispozici všemocná správa vojenská. »Ve slyšení tajného výboru vojenské správa řekne kongresu, proč potřebuje rozšíření tajné policie a proč Spojené státy měly by míti možnost udeřit bez formálního vyhlášení války. Vojenská správa ve spolupráci se svými dobrými přáteli ve velkých korporacích vypracuje plán na decentralisaci našich továren a naší populace. Náklady na přípravy globální atomové války budou tak vysoké, že vojenská správa bude důležitějším zdrojem zaměstnanosti než kterýchkoliv 50 korporací. Kamkoliv se obrátíme, ocitneme se tvář v tvář vládě, jež se stane strůjcem našich hospodářských a našich osobních osudů. Na této cestě stojí americký fašismus — méně brutální, ale nekonečně mocnější než cokoli, co živil Mussolini. Je naší odpo-

vědností, jako pokrokářů, bojovati za alternativu zbrojení v atomovém zbrojení, poněvadž jediné tak můžeme uchovat svobodu, jež je synonymem amerického způsobu života.

Poznání pravdy v nebezpečí

Velmi rozhodně stává se Wallace proti tendenčnímu zpravodajství. »Prostý člověk,« píše Wallace, »je v nebezpečí, že ztratí právo dozvědět se pravdu, poněvadž 90 % jeho duševní potraviny je denně pro něho připravováno těmi, kdo dělají výběr zpráv tak, aby něco dokázali — a to něco je buď reakční nebo marxistické. Mezi USA a SSSR nebude nikdy vřelého přátelství a pevných mírových základů, dokud lidu obou zemí nebude dán volný přístup k nezkrácené pravdě a úplná svoboda vyjadřovati své názory na tuto pravdu.« Na rozdíl od literátů staršího typu jest Wallace toho názoru, že je nutno vzdát se menších svobod, aby bylo dosaženo svobody větší.

SSSR a USA

Demokracie je pro Henry A. Wallace universální ctižádostí. »Sovětská vláda,« píše ve svém úvodníku, »necítí se již na odívání diktaturu proletariátu. Definuje sovětský komunismus jako »vyšší formu demokracie«. Někteří Američané přijímají toto tvrzení se škodolibým úsměvem. Zapomínají,« Wallace píše, »že dvě třetiny světa vysnívají se americké svobodě připomínající si naši diskriminaci proti černochům, židům a jiným minoritám.« Wallace dává přednost »ochotě sovětských vůdců myslet více a více v demokratické terminologii«. »Sovětská vláda,« tvrdí Wallace, »zakládá svůj nárok na demokracii na úplné rovnosti menšin a pohlaví ve SSSR; na nepřítomnosti jakéhokoliv druhu diskriminace; na hospodářských a sociálních právech a příležitostech, garantovaných všem sovětským občanům; na nepřítomnosti mocných soukromých tiskových, rozhlasových a filmových monopolů ve SSSR.« — »Tyto argumenty,« pokračuje Wallace, »mohou snad býti odmítnuty v USA, ale velká část světa přijímá je jako vážné vyzvání Ameriky. Je na nás přijmouti je jako vyzvání a učiniti z diskriminace zločin, opatřiti plně a stejně příležitosti všem našim občanům a rozšířiti svobodu projevu. Nemůžeme skrývat, slabiny naší demokracie. Učiníme-li opatření tyto slabiny překonati, pak věřím, že Rusové, s důvěrou v ryzost naší demokracie, budou směřovati k větší politické svobodě. Pak odumře jeden kořen důvodu k válce.«

Wallacovo credo

Uzavírá jím svůj článek a zní doslova takto: »Pole mé činnosti je svět. Mojí silou je přesvědčení, že pokroková Amerika může sjednotit svět, a reakční Amerika nutně jej rozdělí. Mým nepřítelem je slepá reakce, stavící zisk před výrobu, depresi před účinnou vládu a válku před zvyšování životní úrovně pro národy zaostalých krajů. Mými přáteli jsou všichni, kdo věří v pravou demokracii. Mým pánem je prostý člověk, usilující o výchovu sebe a svých dětí, pro bohatší, hojnější život. Nehledám osobního zisku. Jsem-li důležitý, je to důsledkem myšlenky, jež jsem přišel reprezentovati. Jsou to velké myšlenky, nezničitelné a na pochodu.«

Politici rutiněři kladou si po tomto silném projevu znovu otázku, má-li Wallacovo vystoupení praktické politické šance. Jeden z nich, Mr Arthur Krock z »The New York Times«, napsal v listopadu, den před volbami, že v nejpříznivějším případě Wallace mohl by odstranit převažující vliv republikánů na zahraniční politiku nejdříve v roce 1949, to jest až po nových volbách do kongresu, který má dnes silnou republikánskou většinu. Leda, dodává Mr Krock, že by republikáni opod-

statnili Wallacovo obvinění, že vedou zemi do války, jež Wallacův program může odvrátiti ve cti a s výsledkem trvalé bezpečnosti. Toto bylo napsáno začátkem listopadu a od té doby uplynulo mnoho vody v americké politice vnitřní (presidentův odklon od reakčních směrů, které jsou od voleb na postupu) a v celkové, mezinárodní situaci, která se lepší. Wallacův úvodník je datován 16. prosince a nový kongres s republikánskou většinou začne zasedati po Novém roce. Znamená tedy, že Wallacovi a jeho pokrokovým silám jde o živý boj, ale také o mnohem více, než znamenají malé horizontální politické přesuny: jde mu o změny strukturální, mezinárodní i vnitropolitické, sociální i hospodářské. »The New Republic« stává se také mluvčím opozičních sil britských (interview s poslancem R. H. S. Grossmanem), ostrým kritikem americké politiky v Číně; zahajuje serii šesti znamenitě dokumentovaných článků, nadepsaných významně »Nový úděl s Ruskem«. Jde o opravdový průlom do monopolního konservativního zpravodajství světových agentur, syndikátů a bohatých listů o věcech zahraničních.

Na konec slovo o osobnosti Wallacově. Není to nepraktický snilek, jak tvrdí jeho odpůrci. Tento 58letý farmář z Iowy je z třetí americké generace zemědělské rodiny, z níž vyšli tři ministři zemědělství. Wallacové jsou skotsko-irského původu a po meči i po přeslici ze starého selského rodu. Henry A. Wallace vynikl již jako mladý muž ve výzkumu kukuřice a svými objevy stal se dobrodincem celých krajů a rozmnožil americký národní důchod o miliardy dolarů. Zásoby bavlny, pšenice a obilí, jež Amerika měla na počátku války v roce 1939, vytvořil Wallace tým, že nadvýrobu dal uskladnit. Bez nich by vedení války a pomoc spojencům byla mnohem obtížnější. Způsob, jakým Wallace dospěl k myšlence »stálých sýpek«, je charakteristický pro celou jeho osobnost. Jako znalec filosofie náboženství, dočetl se v Konfuciovi o t. zv. »Ever Normal Granary« (»Stále plně sýpky«), jež v době Konfuciově v Číně existovaly. Se svým dědečkem četl Bergsona a George Russela a velký vliv na něho měl černošský vědec George Washington Carver, u něhož Wallace studoval biologii rostlin. V roce 1919 předpověděl s udivující přesností depresi, jež následovala finančnímu krachu v roce 1929. Wallace není straník v běžném slova smyslu; jde stále vpřed proti umělým přehradám a závorám, jež rozdělují lidstvo. Platí o něm plně slovo Chestertonovo, že nejpraktičtější věc v člověku je jeho filosofie.

národní hospodář

Josef Hudec

Okolo několika cifer

Dostoupili jsme vrcholu!

Slova ta mohla by míti různý smysl. Třeba: Jsme na vrcholu konjunktury. Stav tedy neobyčejně příznivý. Práce naše se daří, jsme v rozmachu výroby.

Slova ta mohou však míti také smysl obrácený. Dostoupili jsme vrcholu — dále již jíti nelze. Pokračovati nesmíme, neboť to vedé již v propast. Musíme zmírnit tempo ve vzestupu — ba více — musíme ve vzestupu přestat.

Tak vyzníval závěr řeči rozpočtového zpravodaje v ústavodárném Národním shromáždění, v debatě o státním rozpočtu na rok 1947.

Tento státní rozpočet sděluje lidu — který si sám vládne — že státní náš dluh je 108 miliard a ještě

zlomek sto deváté miliardy v částce 765.190.884 Kčs. Vedle této cifry jsou ještě další miliardy na tom našem vrcholu. Rozpočtový deficit je uveden částkou 25 miliard a 11 milionů Kčs. Za rok postoupili jsme k vrcholu o nových 9 miliard, neboť za rok 1946 činil úhrn státního rozpočtu 64 miliardy, na nadcházející rok se však zvyšuje na 73 miliardy.

Za našich časů pokrok letí letí závodním tempem. Pokrok technický přinesl zázračné objevy, přinesl však také neméně zázračné ničení hospodářských a sociálních hodnot. Vizme dnes města Evropy. Co budovaly generace a věky, to bylo obráceno v ssutiny po částech za několik hodin. A zase celé generace musí lopotit a zápolit, aby stav zkázy byl jakž takž uveden do původního stavu.

Tento šilený pokrok měl také vliv na poměry měnové. Byl-li dříve v státních rozpočtech jednotkou milion, dnes takovou jednotkou stala se miliarda. Milion je dnes v státním hospodářství jen penízkem mrňavým. Kdysi, když měl někdo milion, byl boháč, kapitalista — nu, milionář. Mohl žít dobře z toho milionu bez jakékoli již práce. Dnes dostane z milionu 20.000 úroků, a kdyby neměl ještě jiné příjmy, bude i se svým milionem jen živořit. Ubylo tedy milionářů-blahobytníků, těch malých milionářů, kteří neměli více než právě jen ten milion v hotovosti. Samotný již převrat měnový a cenový zamíchal tedy pořádně i milionáři s tím jedním nebo dvěma miliony. A tak tedy i tímto způsobem byla sociální soustava obyvatelstva hodně zjednodušena. Byla nivelisována.

A nad toto niveau vynikla jedna sociální hodnota, jako hybná síla veškerého života: práce. To je kotva života. Pramen života. Život je založen na práci. Pro všechny, bez rozdílu.

Jenom že i zde zůstaly nějaké rozdíly. Práce se dělí na nespočetnou řadu druhů. A je tudíž i práce — tak různorodá — nesterpně honorována. A nemůže být honorována podle jednoho měřítka. Měřítka je množství práce — výkon, kvalita, odbornost, výlučnost, důležitost práce. Práce tedy nedá se znivelisovati na stejnou úroveň. Byla by podlomena sociální účinnost práce.

Ničivou válkou jsme zchudli — tedy i při tom pokroku, který letí světem. Životní standard obyvatelstva poklesl a státy topí se v dlužích a v deficitech. Některé státy ještě více než my. To však nemůže být útěchou a výmluvou. Náš zrak musí být upřen tam, kde je lépe a kde se rychleji dostávají z propasti na pevnou půdu. Vystoupili-li jsme až na vrchol dluhů a deficitů, naši snahou musí být dostat se zase na terén schůdnější. Pracujeme — a to jsou aktiva. Z mladých let utkvělo mně však v paměti toto rčení: »Budeš-li stejně vydávati jako vydělávati, upracuješ se do smrti, nezůstaviš haléře.« Myslím, že je to výrok Franklinův. Tedy: nestačí jen pracovati a vydělávati, nýbrž musí se také spořít. To je podmínka úspěšnosti práce. A jako všichni musíme pracovati, tak také všichni musíme spořít. Národové a státy musí spořít, neboť ti byli ochuzeni a topí se v dlužích a deficitech.

Denní tisk v těchto dnech oznamoval, že »Francie chce ušetřiti v rozpočtu 25 miliard a reorganisuje některá ministerstva«. Na tu záplavu dluhů a deficitů není to mnoho. Ale je to již přece položka. Je to dvacet pět miliard. A znamená to, že také stát musí šetřit, nejen pracovat. Lid nemůže všechno odpracovat, na všechno ušetřit a zaplatit. Stát není jen tělesem správním, nýbrž také obrovitým podnikem hospodářským. A v hospodářství státním musí tudíž na prvním místě šetřit sám stát či jeho vláda, jako administrativa a jako podnik.

Po zpusťování a ochuzení válkou máme přece již také světlé úkazy. Pracujeme a tvoříme nové hodnoty. Měli jsme již dvoje dobré žně. Žirný dobytek dorostl a dorůstá. Vystěhováním Němců ubylo nám síce pracovníků, avšak ubylo nám také jedlíků. Okupanti — nás již nevykořisťují a tak nové hodnoty nám přibývají. Avšak dluhy a deficity se ještě ani nezastavily, nýbrž přibývají. A není žádné jiné stavidlo proti tomuto proudění, než jen úsporné hospodářství, šetření. Uvážlivé ovšem, účelné a rozumné.

Obecný lid je neustále nabádán k práci a také k spořeni. »Spořte a ukládejte své úspory v peněžních ústavách« — tak se volá, neboť úspory a vklady v peněžních ústavách jsou neméně nutny jako práce sama. Kolik však těch drobných lidí může dnes něco ušetřit? A kolik již bylo poukazů, kde by mohl a měl ušetřit něco stát! Kritiku, náznaky a výtky možno čerpati v hojně míře z denního tisku stran Národní fronty, takže není třeba plýtvati slovy vlastními. Stačí připojiti: Stát i v úspornosti musí vést. Jinak apel na drobné střídaly vyzníval by trochu ironicky.

Ještě však trochu k naší věci: Máme skoro 109 miliard státního dluhu a 25 miliard deficitu. To však není ještě celé naše finanční zatížení. To nebylo dosud oficiálně vyřizeno.

Jsme na prahu kolosálního projektu — dvouletky. To je práce, avšak k tomu ještě něco. Dvouletka je práce a dvouletka jsou také peníze. Zase peníze. Z čeho budeme dělat dvouletku? Z čeho ji budeme financovat? Musíme si vypůjčit. Ty obrovské investice vyžadují a spotřebují zase miliardy. Desítky miliard. A o tyto miliardy se náš státní dluh zase zvýší. Jsme již na vrcholu, avšak musíme vystoupit ještě na vrchol vyšší, který v tomto případě nelze nějak obejít.

Měli jsme již rozdělanou půjčku v Americe. Jednání bylo přerušeno. Američané řekli své důvody: prý útoky na zahraniční politiku Spojených států. Prý takové výroky, jako že svým dolarem chtějí ovlivňovat politiku a orientaci těch států, jimž půjčují. Tedy nepůjčují a nebudou ovlivňovat... To však již není naše thema, nýbrž skutečnost, že na dvouletku potřebujeme mnoho miliard, a že si ty miliardy musíme opatřit zahraniční půjčkou, která je v případě tomto nezbytná, poněvadž je to půjčka investiční.

Jsou však ještě další miliardové potíže, dosud oficiálně nevyčíslené a to se zdáním, že to celkové vyčíslování je zdržováno a pod různými záminkami skrýváno. Jen detailní úryvky se tu a tam objeví z kruhů neoficiálních ovšem, a vyznívají tak: Ten a ten podnik měl pěkné rezervy a nyní pracuje již s dluhem mnoha milionů nebo až i té miliardy. Je to tedy v zájmu i veřejného uklidnění, podati jasný celkový obraz našeho znárodněného průmyslu a říci podle pravdy: takhle vypadáme, takhle stojíme, takové a takové potíže je ještě nutno překonat.

Náš státní režim má také jedno potřebné: aby se šířila důvěra všeho obyvatelstva ve správnost jeho státního hospodaření. Zde by byla také nějaká propaganda na místě. A nejúčelnější a nejučinnější propagandou byla by fakta, cifry, vysvětlení jejich vzniku a stavu a rozlišení světlych stránek věci proti stínům, jež se dosud vyskytují.

A ještě jedna věc, stejně závažná. Vystěhovali jsme dva miliony Němců a převedli jsme opět na české území téměř třetinu republiky. Jaký je národnostní efekt

— to víme, to je zřejmo. Nevíme však nic o tom, jaký je či jaký asi bude efekt finanční, hospodářský. Jen tolik víme, že se zde jedná o miliardy a miliardy a že zase tu a tam bylo již hospodařeno špatně.

Nelze ovšem dosud podati nějakou celkovou bilanci, dílo není skončeno, avšak nějaký obraz již i zde jevití se musí, a dobrý náš státní občan zvědavě uvažuje: jak zde pochodí na př. náš státní dluh, úprava naší měny, posílení našich celkových financí, jak vypadá po stránce finanční naše druhá pozemková reforma, kolik si vyžádal odsun Němců, atd.

Úvaha tato je daleka úmyslu, psáti rekriminace, nýbrž chce vysloviti jen, že je třeba začít také šetřit — a to v státním hospodářství šetřit. Přejali jsme mnoho těžkostí po okupantech a drancích. V naléhavosti a chvatu nového našeho zařizování mohlo se i při nejlepší vůli někde přestřelit, předimenzovat, udělat chybu, upadnout v omyl, vzítí nesprávnou kalkulaci. Omyly a chyby je však nutno korigovat, napravovat. Takovým korektivem na prvním místě je úspornost ve státním hospodářství. Zmínili jsme se o snaze Francie, ušetřiti v rozpočtu 25 miliard. A s nastolením nové socialistické vlády ve Francii oznamuje se současně, že ministerský předseda Léon Blum provedl již vstupní reformu své vlády. Zrušil ministerstvo výživy a ministerstvo informací. Nemůže to býti zajisté vzorkem pro každý jiný stát — poměry jsou různé, avšak může to býti pobídkou k otázce: A kde tedy my začneme? Kde my m ů ž e m e začít?

Jako národ, jako stát a jako noví výrobci válkou jsme schudli. Máme se tedy hned na začátku v některém ohledu zařizovat jako národ a jako výrobci již blahobytní? A když již jsme u těch ministerstev francouzských — nedovedli bychom vésti vládu svých věcí také s menším počtem ministerstev, než s jakým jsme se do vlády svých věcí pustili?

Nebo: Nevytýkalo se již i v okruhu Národní fronty, že v naší státní správě je asi o 100.000 zaměstnanců více, než je skutečná potřeba? Nebo: Nepoukazuje se na to, že platy některých státních zaměstnanců a platy řídicích činitelů v znárodněné výrobě i v jiné působnosti jsou v naprostém nesouladu a nepoměrnosti — že totiž jedni mají nahlédnout, že teprve těžce začínáme vydělávat, a druzí že si mohou myslet, že éra blahobytu již nastala a že politický převrat měl také hospodářské účinky co nejpříznivější. Dalo by se ještě pokračovat — třeba od toho množství automobilů k různým věcem jiným — »drobným«, jichž souhrn však dělá položky.

A také by se mohlo začít spojit s časem a podstatně zmenšit to nejrůznější oslavování, schůzování, sjezdování, zájezdování a podobnými vignetami našeho pracovního života, spolu s halasnou propagandou, jak se všechno točí, jak si dobře stojíme a jak docela tu a tam i vedeme a jsme vzorem... Věnujme se více cifrám. Jsou tolik poučné a nabádají k životnímu realismu.

literatura a umění

Miroslav Rutiš

O naší divadelní krizi

II. Příčiny umělecké

Mluvíte-li s lidmi od divadla, setkáváte se u většiny z nich s pocitem jakéhosi trpkého neuspokojení: jako by dobře nevěděli, kudy kam, jako by jim chyběla vnitřní jistota, důvěra v sebe a pevný cíl. Všem těmto pocitům, jejichž oprávněnost se pokusíme zjistiti, dostalo se sou-

hrnného názvu divadelní krise. Nuže — je to slovo jen výrazem oné nedočkavosti divadelníků, o níž jsme se již zmínili, nebo je vsutku diagnosou choroby, nad níž se nutno zamyslet? A jde-li opravdu o krizi, je to krise světová, která má své obecné biologické příčiny, nebo pouze naše, česká krise, která má důvody zcela speciální a již jsme si více méně sami zavinili?

Divadlo je sloučenina čtyř prvků, jež mají pro jeho uměleckou existenci stejnou závažnost: dramatika, herců, režiséra a obecnstva. Nejšťastnější divadelní období nadcházejí tehdy, kdy všechny tyto složky se octnou ve vnitřní rovnováze, či řekněme to prostě, kdy význačný dramatik najde své herce, svého režiséra a své obecnstvo. Proto, chceme-li uvažovat o stavu dnešního dramatického umění, musíme se postupně všimnouti všech těchto základních složek a zkoumati, která z nich a do jaké míry selhala. O problému obecnstva jsme se již zmínili. Obratme tedy pozornost nejprve k dramatikovi, jenž je první na řadě, protože jeho dílo je nejen východiskem, ale i cílem a jednotícím prvkem každé divadelní tvorby.

Drama, jak bylo již častěji konstatováno, nerodívá se z chaosu, ale z řádu: proto žádná revoluce nezrodila velkého dramatika, třebaže právě revoluce přinášívají nejbohatší dramatické látky. Důvod tohoto zdánlivě tak paradoxního zjevu spočívá v samé podstatě dramatu. Drama, jež je nejsložitější slovesný útvar, nemůže se zmocňovati životní syroviny s touž pružnou bezprostředností, jako na př. lyrika, epika či film. Dramatik, má-li podat víc než povrch nebo obsah míjející chvíle, má-li jak to požaduje Strachey, opravdu nahmátnout onu »tepnu stroje, jenž žene život«, potřebuje nezbytně duchovního odstupu a širší časové perspektivy. Proto skutečné drama — pokud nejde o agitku či reportáž — se zpravidla opožďuje za časem, protože v něm hledá záblesky věčnosti. Tím si vysvětlíme, že hry Romaina Rollanda, jež se dobraly první až k duchovním kořenům Velké revoluce, potřebovaly k svému vyzrání málem půl druhého století, a že první hry, jež se pokusily o synthetické podání jednotlivých motivů z první světové války (Raynal: »Hrob neznámého vojína«, Sheriff: »Konec cesty«, Medek: »Plukovník Švec«, Langer: »Jízdní hlídka«), objevily se teprve v letech 1927 až 1935. Z těchto důvodů neseťkáváme se se zjevem nového, velkého dramatika ani v dnešních časech. Neklidná doba, v níž — jak se vyjádřil jeden ze světových politiků — není ani válka, ani mír, a kdy všechny hodnoty duchovní i mravní jsou dosud v revolučním pohybu, není dobou, příznivou pro vznik velkých dramatických děl. Proto dramatická produkce je u všech národů poměrně hubená a zůstává počtem a namnoze i hodnotou daleko za románem a filmem. Nové životní obsahy neprorazily si posud cestu na jeviště, protože jsou ještě ve stavu příliš syrovém a chaotickém, aby mohly vytvářet novou zákonnou formu. A tak nezbyvá, než hledati nový smysl ve starých hrách, hledati v novém pojetí náhražku za to, co zůstal dlužen dramatik. To je osud nejen našeho, ale celého poválečného divadelnictví, v tom je naše krise součástí krise světové.

Tím se dostáváme k druhým dvěma složkám, k režii a hercům: neboť právě v jejich moci je, aby převedli divadlo přes mrtvý bod a nahradili tak schodek, jež v součinu divadelních energií vykazuje dramatik, aby dávali starým hrám nový smysl a zapojovali je do životního citu soudobého diváka. To ovšem znamená, že sami musí být tímto novým životním citem opravdu prostoupeni a že jest jim zbaviti se všeho estétského balastu, i když má nálepku sebe lákavější.

Životní cit diváka se válkou opravdu změnil: zažil příliš mnoho skutečného utrpení a skutečné tragiky, aby

mohl být uspokojen jen samoučelným artismem. I když únava z války způsobila, že soudobý člověk prchá před válečnými náměty a projevuje spíše touhu po rozptýlení, okouzlení nebo troše úsměvné idyly, jedno nesmazatelné znamení v něm válka přece jen zůstává: bystrý čich pro člověčinu a pro pravdivý zvuk slov a citů. Každý podobá se tak trochu plukovníku Baurdžanu Momiš-Ulimu z Bekovy reportáže »Za námi Moskva!«, jenž odhazuje časopis, v němž jsou vypsaný hrdinské činy jeho pluku, s rozhorlenými slovy: »Nemohu to číst! Ve více jsem četl knihu, napsanou ne inkoustem, ale krví. Po takové knize nesnáším smyšlenky.« To znamená, že dnešní divák požaduje na divadle — jako to požaduje na románu a filmu — aby forma byla co nejlpešší, nejprostší a nejintenzivnější vyjádřením obsahu, aby z každého dramatu vyznělo především, to co je v něm věčně lidského a tedy věčně aktuálního. Každý formalismus, byť sebe duchaplnější, je mu lhostejný a cizí, a proto ho nezajímá. Pád Meyerholdův a rehabilitace Stanislavského, k níž došlo těsně před počátkem světové války právě v Sovětském svazu, kde se experimentální formalismus těšil po léta oficiální podpoře, ukázala, že se divadelní cit opravdu mění a že se končí období divadla, osvozeného od člověka. Válka přirozeně tento proces dovršila. Ale naši režiséři, až na několik výjimek, nevzali změnu na vědomí. Oháněli se sice při každé příležitosti heslem »lidu blíž«, ale při tom se pramálo starali o to, co ten lid cítí a jak se mu lze opravdu přiblížit. Revoluce vybilu se u nás většinou jen přeskupením sil a ukojením různých osobních ambicí, ať už oprávněných či neoprávněných, ale pokud jde o umělecký výraz, neměla valného významu. K poučení mladších režisérů, kteří tvořili divadelní avantgardu, nepřispěl ani moskevský příklad, ačkoliv ve věcech daleko méně závažných stalo se napodobení Sovětů novou formou českého kulturního snobismu, jako jim bylo po první světové válce — především v literatuře — bezhlavě napodobení Francie. A tak se přihodilo, že místo režie, která by pevně vedla a spoluvytvářela nový světový názor — jako to činil po říjnovém převratu K. H. Hilar — měli jsme většinou jen režisérismus, sloužící sobě samu bez ohledu na dobu a obecnost.

Jelikož u režisérů i slovo »pojetí« ztratilo duchovní význam a scvrklo se na hledání nových technických efektů, nenabýly ani staré hry většinou nového smyslu, nýbrž pouze nových scénických šatů, a divák mívá stále řídkěji onen pocit, který je jediným živým zdrojem dramatického účinku: že jde o jeho věc, o jeho vlastní rovnováhu. Pád, jež zazilo půl druhého roku po revoluci experimentální divadlo mladých »Větrník«, je výstražným mementem: nebot byl to především pád režisérismu, a krize hospodářská byla tu ze značné části projevem hlubší krize duchovní — rozchodu mladých s dobou. Jak málo citliví jsou dnešní vůdci našeho divadelního života k době a jejímu duchovnímu obsahu, o tom svědčí nad jiné debata, již uspořádalo koncem listopadu Sdružení pro divadelní tvorbu na thema: »Kam jde divadlo«. Je opravdu hodno podivu, objevuje-li jeden z vůdců naší divadelní revoluce, jenž byl nedávno označen za »nejvýznačnějšího divadelního kritika a theoretika«, teprve půl druhého roku po konci války, že nastává odklon od režisérismu, ač toto thema bylo aktuální již r. 1940, a upozorňuje-li na přehlas divadla Meyerholdova typu teprve r. 1946, tedy osm let po jeho moskevském pádu! Tomu se už opravdu říká kulhat za řasem!

Náš dnešní divadelní život vyznačuje se vůbec krátkou pamětí. Co chvíli je objevena Amerika nebo opakovány staré chyby, jako by ani nebylo zkušeností z dvaceti let první republiky. Příčinou toho je násilné přerušování kontinuity, jež zavinilo poněkud nadměrné sebevě-

domí nových stavitelů. Nemysleme tím pouze, že dobře zavedené a umělecky i hospodářsky prosperující scény byly zbytečně obětovány nedomyšlenému plánování a osobním ambicím, nebo že sehrané a sežité soubory byly rozptýleny do různých divadel, čímž došlo k jakémuci byblyonskému zmatení hereckých slohů. Mírně tím především, že byla odstraněna většina zkušených korridelníků, kteří mohli mnoho zachránit právě v době nejistot a bouří. Divadelní umění, které je celou svou povahou značně fluidní, má dvojnásob zapotřebí této kontinuity, jež vytváří pevnou a organickou souvislost mezi minulostí a budoucností. Mladí — pravda — přinášejí divadlu odvahu, nové nervy a novou tvůrčí sílu; ale ti, kdo s divadlem po léta žili, mají paměť, rozvahu a znalosti, jež dovedou rozeznat modernost od módy, formu od formulky a víru od pověry. Pročtete si paměti Stanislavského, nejkrásnější a nejhlubší knihu o duši divadla, a pochopíte, kolik zkušeností bloudění, práce a pokorné lásky je zapotřebí, aby se divadelník stal skutečným znalcem divadla. Je třeba mnoha let těsného soužití, protože znalost divadla nelze získati ani urychlenou četbou, ani pouhým studiem theoretických knih, nýbrž jen diváním, zkušeností a praxí. Teprve ten, kdo viděl několik set představení, kdo zná divadla nejen domácí, ale i cizí a kdo sledoval po léta práci režisérů a herců, jejich růst, vítězství a omyly, může najíti platná měřítká a být spolehlivým rádcem. Teprve dramaturg, jenž zná nejen světové literatury, ale i povahu obecnostva a herců, psychologii doby a ošemetnost světa za rampou, stává se skutečným dramaturgem, jenž dovede nejen nahodile objevovat hry, ale tvořit repertoár jako cílevědomou stavbu.

Nuže — tato kontinuita byla u nás přerována téměř ve všech oborech divadelní tvorby: v dramaturgii i v kritice, v uměleckém vedení divadel i v tradiční povaze jednotlivých scén. Všechno bylo uvedeno do pohybu, v němž se namnoze ztratila i rovnováha. Bylo za každou cenu hledáno nové, aniž bylo zváženo, zda toto nové je i lepší než to, co bylo bořeno. Odtud onen pocit nejistoty, jenž skličuje divadelní lidi: je to pocit, že není pevných základů ani spolehlivých měřítek, a že s slova co chvíli rozcházejí se skutky. Říká se: pro lid je dobré jen to nejlepší, ale pod tímto heslem se uvádějí na největší pražská jeviště operety Lehárovy, Kalmánovy a jiný brak, o němž by se dalo sotva dokázat, že splňuje program divadla jako kulturního ústavu. Řada nejlepších herců zahálí, zatím co velké role v klasických hrách jsou obsazovány mladými lidmi, kteří ani při nejpocitivějším vypětí sil nemožno splnit úkol, jemuž umělecky ani lidsky posud nedorostli. Obnovují se staré hry, ale hrají se povětšinou hůř, než se hrávaly, a po účelné dělbě práce, jež by dala každé scéně pevné zacílení a osobitý charakter, není dosud stopy. Repertoáry jednotlivých divadel se navzájem mnoho neodlišují, u všech je to spíše všehochuť než záměrný výběr. Mnoho viny na tomto stavu má i divadelní kritika, jež se namnoze změnila v divadelní politiku a často jen přisluhuje, místo aby sloužila a vedla. To jsou speciální, české kořeny divadelní krize. Je těžko předpovídati, jak dlouho ještě potrvá a odkud přijde spása. Ale není pochyby, že naše divadlo má příliš zdravé kořeny a příliš mladé chuti do života, aby ji nepřekonal; a proto věříme, že i z tohoto chaosu zrodí se nakonec hvězda.

Je však cosi, co nás ve vývoji našeho poválečného divadelnictví zvlášť znepokojuje: osud české dramatiky. Sledujete-li repertoáry hlavních pražských scén, máte dojem, že naše původní tvorba už jenom živoří a že český autor stává se na našich scénách málem bílou vránou. Národní divadlo uvedlo za osmnáct měsíců, jež uplynuly od revoluce, pouze tři české novinky — tedy jednu za půl roku. Nebylo to lepší ani na ostatních scénách, a zdá

se, že to nebude utěšenější ani v dohledné budoucnosti. Tak na př. Městské divadlo pražské na Král. Vinohradech hlásí pro sezónu 1946—47 pouze jednu původní novinku (Lomovu hru »Božský Caghostro«), a Komorní divadlo rovněž jedinou (J. Gočár »O úspěch a lásku«), tedy na 35 připravovaných her připadají jen dvě nové, české! Srovnáváme-li tento neutěšený stav se situací po první světové válce, kdy se v osmnácti měsících po převratu objevilo na pražských jevištích deset významných novinek (Rud. Krupička »Vršovec«, F. X. Svoboda »Poslední muž«, Arn. Dvořák »Husité«, St. Lom »Děvín«, V. Dyk »Ondřej a drak«, Jar. Hilbert »Pěsta«, K. Čapek »Loupežník«, Ot. Fischer »Herakles«, Fr. Langer »Miliony« a J. Bartoš »Krkavci«), a uvážíme-li, že v letech 1919—1920 byly v Praze jen čtyři činoherní scény, kdežto po květnové revoluci osm, sotva se ubráníme vážným starostem o osud naší dramatiky, i když vezme me v úvahu vše, co jsme řekli o ztížených podmínkách, jež přináší vznik dramatických děl doby poválečného neklidu. A tu se vtírá otázka: je tento stav projevem skutečné stagnace, nebo je spíše zaviněn nedostatkem zájmu a záklusní politikou? Jde o krizi dramatiky nebo o krizi dramaturgie? Což nemáme opravdu žádnou mladou generaci dramatiků a nevznikla za války žádná díla, jež by si zasloužila uvedení na scénu alespoň stejným právem, jako obehnané hry cizího repertoáru? Vyhnuli čeští dramatikové, nebo se o ně prostě nikdo nestará? Ať už je příčina v čemkoliv, naše divadelní správy měly by si uvědomit, že české divadlo nemůže trvale žít bez české dramatiky. A tady nestačí jen čekat s rukama v klíně: je třeba i dobré vůle, skutečného zájmu a obětavé pomoci, protože i v dramaturgii často platí, že kdo hledá, naide.

Jiří Hejdu

Hospodářská krise umění

Ve společnosti velmi vybrané, jejíž každý člen má rárok na nejméně jeden sloupec životopisu v příštím naučném slovníku, jsem byl svědkem debaty o současné krizi české kultury. O krizi hospodářské. Výtvarníci neprodávají a žijí se ilustracím knih, které se však málo prodávají, sochaři nemají zakázek ani od korporací, ani od bohatých jednotlivců, protože není bohatých jednotlivců a veřejné korporace jednak nemají peněz, jednak jim chybí dosud smysl pro umění. Divadla většinou zejí prázdnotou — až na Národní. Na výstavy knih chodí inteligence, prohlíží a — vypisuje si z textů — ale kupuje se pouze minimální počet, poněkud více zájmově.

Příčiny jsou jasné. Inteligence nemá peněz, protože byla zproletarisována, a dělníkům se kultura ještě nestala nezbytnou životní potřebou. Zatím co biografy jsou vyprodány, prožívají velká divadla krizi. Ne všechna. Průměrná, ba i podprůměrná opereta, revue a frašky vykazují velké návštěvy. Naproti tomu avantgardní pokusy, které se od 5. května vyráběly na běžícím pásu, narazily na žalostné neporozumění, jehož příčina ovšem nemusí být u publika. Divadla pohraničí se jen tak tak drží.

Naproti tomu je obecně známo, že lihoviny jsou vyprodány, že na silvestrovské zábavy bylo třeba si kolik dní předem rezervovat místa a snad ještě nebylo vánočních svátků, o kterých by se prodalo tolik kuřat a masa, jako o svátcích právě minulých. Nemí tedy možno tvrdit, že by jaksi vůbec nebylo peněz. Neboť jich zřejmě pro potřeby kulturní. Anebo ještě přesněji: naléhavost kulturních potřeb se neprocituje tak silně, jako potřeb materiálních.

Od koho očekáváme, že bude dnes kupovat obrazy a sochy? Tak zvaná bohatá společnost dnes vůbec není bohatá, protože, pokud jí zůstal její majetek, je na vázaných vkladech a běžné zisky z jakéhokoliv podniku jsou tak zdaněny, že na přepych umění opravdu nezbyvá. Velké podniky jsou znárodněny a vedoucí ředitelé se dnes sotva mohou rozhodnout k objednávkám obrazů a soch, protože musí hledět dostat svěřený majetek do rovnováhy. Ze svých příjmů věnují pak na umění srdečně málo, protože to jsou většinou lidé, kterým umění ještě nic neříká. Neboť k umění je třeba trochu tradice a výchovy. Znal jsem generální ředitele, kteří sice stáli i před impresionisty bezradně, ale kupovali je, protože to patřilo k bon tonu a mluvilo se o tom ve společnosti. Pamatuji se na záplavu modrých květin Špálových, které zdobily každou slušnější jídelnu — protože patřilo k věci mít Špálu, ať už měl k jeho umění majitel plátna poměr jakýkoli. Možná nad tím ohrnout nos — ale fakt je, že se moderní umění kupovalo a malíři mohli tvořit. Kdežto dnes netvoří, resp. tvoří, ale neprodávají, protože lid nekupuje.

Jednou je konečně třeba konstatovat, že lid vůbec nehoví modernímu umění, z něhož by si patrně nejspíše ještě vybral celníka Rousseaua, jehož primitivnost by mu vyhovovala. Ale postavte lidi z obchodů a úřadů před Cezanna, Derama, Filhu, Kupku, Zrzavého a ptejte se jich, co jim říká jejich umění. Lid miluje Hradčany, břízy, modré nebe, doškové charloupky. Nemůžeme také očekávat, že se nadchne pro Kremličku nebo Čapka, protože k tomu musí být teprve vychován — a kdo jej dosud vychovával? Zde je problém, před kterým dnes stojí naše výtvarnictví. Musí se snažit jít na půl cesty vstříc. Myslím, že to ještě neznamená slevovat s uměleckého stanoviska. Víím, že se na př. lidem velmi líbí Rabas, Sedláček, novější Procházka, a klasiků van Gogh, právě pro svoje barvy a pevný tvar. A dokonce víím, že by se i kupovaly obrazy, kdyby byly dosažitelné cenově. 2000 až 3000 Kčs, jsou ceny, za které by se dalo proniknout mezi lid — nikoli ovšem 10.000 nebo 20.000 Kčs. Lidé, kteří dnes mají tolik peněz — a neřekli byste, kolik jich je — kupují raději kožichy a šperky, ale ovšem diamanty při nejmenším jak čepice — neboť tyto nousejí v řemeslné práci, jejichž prameny příjmu nesnesou revisi cenového a berního úřadu, nemají smysl pro úměrnost.

Velmi by se pomohlo výtvarnému umění, kdyby bylo zákonem nařízeno, že všechny veřej. účtující společnosti musejí jedno procento z čistého zisku věnovati na umění nikoli na výzdobu pokojů svých ředitelů a zasedacích síní — to udělají časem tak jako tak — ale přímo na subvencování umění. Mohl by se na př. zřídit při ministerstvu školství zvláštní fond, kam by tyto příspěvky plynuly. Podle zpráv Národní banky bylo pouze akc. společnostmi zapláceno na dividendách:

1926	• • • •	573,933.668 Kč
1929	• • • •	816,566.541 Kč
1933	• • • •	272,470.416 Kč
1934	• • • •	333,316.165 Kč
1935	• • • •	372,620.109 Kč
1936	• • • •	416,041.448 Kč

Poslední léta jsou lety krise. Počítáme-li, že průměrně bylo v dobrém hospodářském roce vyplaceno asi 500 milionů, znamenalo by to dnes při vyšších cenách více než 1 miliard, čili jedno procento by vynášelo ročně 10 milionů — pouze u akc. společností. Ježto dnes jsou znárodněna i těžářstva s r. o. a soukromé firmy, byl by výnos ještě daleko větší. Snadno stojí za úvahu, neboť

taková roční dotace by pomohla velmi slušně zásobovat galerie výtvarného umění, které měly být zřízeny — pokud ještě nejsou, ve všech krajských metropolích českých zemí a na Slovensku.

Změnily se poměry — je třeba s tím počítat a přizpůsobit se.

Lid však nechodí také do divadel. Proč? Chodí přece do biografů. Biograf je ovšem levnější. Ale biograf vychází také vstříc jeho vkusu. Dá mu za deset korun slušnou porci životního optimismu, ukáže mu hrdinu, který nakonec zvítězí, ať už ve filmu americkém nebo ruském. Kdežto divadlo jej staví většinou před problémy, komplikované ještě režisérismem, kterému všechny naše scény beznadějně propadly. Jsem pro moderní divadlo. Obdivoval jsem vždy Antoina, Craigha, Tairova i Meyerholda, ale tito protagonisté tvořili většinou na malých scénách pro skupinu gourmandů a i při tom se jen tak drželi finančně, zatím co u nás jsme se vrhli na avantgardní divadlo ve velkém, zapomínající na potřeby běžného publika. A to se tedy obrátilo k divadlu zády přes všechny obětavé akce ÚRO. Jsem pevně přesvědčen, že Carmen i Hoffmannovy povídky budou kasovními taháky ještě mnoho desítek let, budou-li jen podány tak, jak byly napsány a myšleny. Tím nemluvím proti experimentu — ale kdo experimentuje, musí si uvědomit, co dělá a nemůže očekávat, že se na jeho experiment budou hrnout davové. Nakonec nelze však dělat divadlo bez peněz a z experimentů se neužívá.

Při poměrně vysoké divadelní kultuře, kterou se chlubíme, bychom si mohli dovolit jedno menší experimentální divadlo, ale zbyvajících divadel, jichž počet by mohl být redukován, aby odpovídal skutečné kapacitě návštěvnické obce, by musela hledat zlatou střední cestu mezi konvenčním divadlem a pokusem. Ze to jde dokonce znamenitě, ukázaly éry Kvapilova a Hillarova a konečně i několik úspěšných her po revoluci. Konkurence biografu zde je a nemá smyslu zavírat před ní oči.

A nekupují se knihy. Což je nebolavější. Nekupují se knihy proto, že ti, kdo je dříve kupovali, na ně nemají. Knihy kupovala inteligence. Slušná knihovna patřila několi k bon tonu, ale k denní potřebě, jako chléb a sůl. Jenomže právě v těch vrstvách, které knihy kupovaly, není už právě na tu sůl, ale není už ani na boty a na šaty. Natož na knihy, které stojí průměrně okolo 100 Kčs. Ceny knih se ztrojnásobily, zatím co platy úředníků stouply asi o 20—50 procent. Inteligence byla zproletarisována zvýšením cen při málo zvýšených důchodech. Každý pokus o zpopularisování české knihy musí narazit na tuto zásadní otázku, která je řešitelná pouze generálně: vyrovnáním mezi důchody a cenami.

Tiskne se u nás ovšem více než jinde. Bylo zjištěno, že u nás vychází ročně více knih než v USA — nikoli relativně, nýbrž absolutně, což je příšerný poměr. Jsme jistě průměrně kulturnější než Amerika, což při naší tradici není nic divného, ale jsme přece jenom desetkrát menší a stokrát chudší a není-li i člověk živ pouze chlebem, knihami se přece jenom nenají. Budeme se muset alespoň trochu přizpůsobit poměrům a jíti od kvanta ke kvalitě. Méně knih, méně časopisů (hubených jako kostelníkova koza), méně koncertů, méně divadel a méně biografů, zde všude dosahujeme, co do počtu, rekordů. Žádná metropole světa nemá tolik biografů, tolik divadel a nepořádá tolik koncertů, jako Praha. To není zdravé a nesvědčí to o vyšší kulturní úrovni, jak bychom si snad rádi namlouvali, jako spíše o jisté nestřídmosti a neplánovitosti. I zde bychom potřebovali nějakou dvouletku.

Nakonec prosím o omluvu, že jsem se — profesionální národohospodář — pustil na kluzké náledí kulturní, na němž nejsem doma. Prosím za prominutí. Chtěl bych jenom těmito laickými poznámkami rozvinout diskusi o tematiku, které mně leží na srdci. Neboť konečně i národohospodář má právo na kulturu.

dopisy

Mládež

Milé dívky!

Váš dopis, který uveřejnil „Dnešek“, je vskutku otřásající. Vyplyvá z toho poučení, že pracovní nasazení mládeže musíme přijímat mnohem vážněji, než jsme to učinili nyní. Na prvním místě je tu odpovědnost na ministerstvo, které bylo, je a bude prováděním pověřeno. Nestáčí mladé lidi jenom nasadit, ale nutno jim právě po pracovním nasazení věnovat patřičnou péči. Naše mládež si té péče zaslouhuje a to péče od dospělých. Zkusila dost za okupace, kdy byl jenom křiven její charakter, proto jí musíme věnovat tím větší péči a pozornost nyní. Několik zkažených mladých lidí stačí vnést pohromu mezi mnohé, není-li řádného dozoru. A ten musí být. Znám případ, kdy matka nasazeného děvčete jela s sebou a stala se dobrou mámou všem nasazeným a prošla tam všechno v naprostém pořádku. Jistě i na venkově jsou špatní lidé. Sám jsem synem venkova, vyrostl jsem na venkově a do smrti budu s láskou na svou malou rodnou ves, třeba za nepohody zablácenou, vzpomínat, poněvadž jsem v ní prožil své dětství a mládí. Nevěřím, že by se ve vnitrozemí našel takový nemravný sedlák, jakého popisujete. Do pohraničí, pravda, dostalo se hodně velkých lidí. Nedívalo se na kvalifikaci, na spolehlivost, kterou doma nepohodlným národním výbory lehkomyšlně vystavovaly, aby se jich zbavily, ale více na to, do které strany se hlásili. — Ale ani tím nechci tvrdit, že pohraničí je jenom eldarádem veškeré špatnosti. Jaké lidi jsme tam poslali, taková tam jsou. Snad je té špatnosti tam více než ve vnitrozemí, ale jsou tam také dobří lidé, kteří tam šli s dobrými úmysly a ty nejvíce mrzí, že jsou mezi nimi špatní a někteří hodně špatní. — Ale, abych se dostal k jádru. Požádal jsem referenta našeho ZNV v Brně o vyšetření Vašeho případu. Podají se nám to, jestli nám to Vy usnadníte! Učiníte tak? Musíte!
Frant. Loubal

Vážený pane redaktore!

Četl jsem „Dokument“ — 18—19letá. Nebylo snad v „Dnešku“ hlediska lidského nic otřesnějšího. Sleduji značně část našeho tisku a všechna čest, bylo již spotřebováno dostatek papíru psaním o mravnosti a nemravnosti, aby byl pomalu čas uvědomit si hrůznost skutečnosti, které poukážou — věrně optimisticky — na ojedínělé případy morálního úpadku.

Budujeme dvouletku, na které začneme stavět později další život našeho státu; věříme ve dvouletku, ale ta naše víra se tak často upírá jen k většímu krajici chleba, k němuž nám má pomoci její splnění.

Snažím si uvědomit si dosah věty z Dokumentu — byla-li myšlena upřímně: „ale my bychom se děti bály, že se o nás doví a tak se nevdáme a děti mít nebudeme, muži jsou čeládka“, a ptám se, komu pak bude v jejich případě třeba toho většího krajice.

Uvědomíme-li si, že to mohou být právě naše děti, které řečnou z vnitřní nutnosti, že muži nebo ženy jsou čeládka, nevybavuje se nám před očima potřeba zpytování svědomí? Nevěříme, že by těch případů, jejichž dokumentem je dopis dívek, bylo mnoho, v kom mohla být ubita tak silně víra v člověka? Uvědomují si však, jak chatrný je dnes vztah jednoho člověka k druhému; domnívám se, že k mentalitě našeho národa se přifadil vývojem posledních let rys nový, vedle běžného egoismu „egoismus nikomu nevěřící“.

Nemyslím, že se zmýlím, když řeknu, že největším nedostatkem výchovy u nás je nedostatečně vychování charakteru a víry v člověka. Vezměme si konkrétně případ těch dívek, které byly přinuceny násilím poznat muže. Takový prožitek musí být strašný, ale sám o sobě rozhodně nestačí k celoživotnímu vyvození důsledků, které u dotčených dívek snad přivodí; prostě myslím, že člověk by měl být veden k tomu, aby stál nad špatností, s níž se přece jen každý setkává.

Mám na mysli Konfucia, který jistě věděl, proč řekl: Statečnejší je ne nepadnout, ale vstát po každé, když padneme. Nakonec řeknu již jen tolik, že jsem napsal svůj dopis, který se Vám bude zdát možná docela zmatený, jen proto, abych k Vám vyslovil prosbu: Věnujte více místa než dosud tématu otázkám. Myslíme si, že k mojí prosbě by se připojila celá řada jiných lidí, kteří jsou rovněž přesvědčeni o tom, že budoucnost našeho národa můžeme vybudovat jen na mravnosti, charakteru a lidském chápání života.

S pozdravem

Jan Pokorný, redaktor Naší Hraně, Přerov.

Sestro,

až do Paříže se dostal Tvůj dopis. Nebyl pro mne »otřásajícím dokumentem«, jak jej nadepsala redakce, nýbrž velikou nadějí. Otřásající věc známá. Tomu, co jsi psala, zdá se mi, že jsem hluboce porozuměl. A proto Ti píši. Nevím, zda Ti pomohu, ale snad Tě potěší, že někdo neznámý v cizině nese s Tebou a s jinými úzkostmi.

Za doby okupace byly přede mnou podobné problémy, když Němci vyvázeli naši mládež, aby ji mravně i fyzicky ničili. Tehdy jsem také tajně psával listy, neznámým neznámým. Byly rozmnožovány — asi 3000 jich kolovalo. Dostaly se i gestapu, které bylo zneklidněno; ale ti mladí, kterým byly určeny, z nich přece něco čerpali. Pomáhala mi v tom jedna ušlechtilá žena, která se dokonce chtěla vydat do Německa jako »inspektorka« pracovních táborů, aby pomáhala. Dnes je za to obviňována z kolaborace!

Ty chceš, aby odpověděl psychiatr, co z vás bude. Nejsem psychiatr, jsem kněz. Možná, že budeš teď mé řádky číst s předsudkem; nu, nevádi. Chci Ti říci, že Tvůj dopis mne naplnil úctou k Tobě. Děkuji Ti, že jsi byla tak statečná a nepsala jej. Připadalo mi to jako skutek Mariův, který naplnil své vojáky odhodlaností tím, že rozhalil prsa a ukázal své rány.

Tvůj dopis je strašlivým obviněním těch, kdo sice občas mluví pro dobrý dojem o mravnosti, ale před konkrétními otázkami mravnosti uhnou, aby se nezdáli příliš. Když Tvé bolesti otevrou oči a uší těm slepým a hluchým, kteří kolem Tvých otázek chodí schlipli, tupi, bezradní — pro svou vlastní nejistotu a vlnu. Tolik starostí o mládež, ale kdo se dopravdy stará o to, co mládež nejvíce tísní? Nechtí vidět, že to není jen sociální budoucnost, nýbrž především mravní osobnost, co leží na srdci mladému člověku. A pokud tyto problémy ignorují, jsou vlastně horší než ti, kdo vás znásilňovali s revolverem v ruce.

Ale já nechci mluvit obecně. Tu je Tvůj konkrétní život, tu je Tvá otázka po Tvém vlastním osudu. Nuže, chci Ti říci, že je v Tobě velká čistota, když tak těžce neseš tu spínu. Je v Tobě úctyhodný mravní cit, statečnost a pravdivost, když na Tebe tyto věci doléhají. Daleko hroznější je, když už někdo v sobě necítí nic — díky oněm osviceným vychovatelům. Vidíš, tu jsou dobré základy, na nichž můžeš stavět.

A Ty musíš stavět. Nesmíš házet flintou do žita! Tvá bolest, Tvé mravní vítězství Tě zavazuje, aby ses, chceš-li, vdala a měla děti a ty vedla tak, aby šly čistší cestou. To z vás musí být: drobní připravovatelé cest přímých. Hrůzy, které jste prožili, vás uzpůsobují k vážnější a odpovědnější výchově, než je výchova laciných optimistů a lidí nalomených. A věř mi, že to nijak jinak nepůjde. Ideály se zdají abstraktní, nezávazné; teprve tam, kde život ukázal ty strašné omyly a hříchy proti nim, teprve tam dolehnu na člověka se vši jasností a pravdivostí — a vysvobodí jej. A myslím, že to je právě veliký úkol ženy. Úkol, který nemůže splnit nikdo tak, jako žena, neboť ta je spjata nejužší s novým životem, rodícím se tělesně i mravně.

Měl bych Ti říci ještě mnoho jiných věcí, ale nevím, zda by to vše chtěla redakce uveřejnit.

J. Z. (Paříž)

Vážená redakce!

Dobový, nesporně otřásající dokument, který byl v posledním čísle »Dneška« uveřejněn, zasluhuje nejen otištění, nýbrž důkladného rozboru. A jest povinností nás učitelů (oborem pisatele je též občanská výchova na odborné škole), abychom k němu zaujali stanovisko — i když pisatelka volá po psychiatrii a jeho diagnóze.

Nuže: Před válkou, jak se zejména čtenáři »Přítomnosti« pamatují, se čas od času vedly debaty, nazvané generačními. Byl celý seriál generací: zapomenutých, opomíjených, ztracených atd. Vše nasvědčuje, že se nám objevil takřka přes noc tento staronový problém. Jeho původ leží ovšem ve válečném a poválečném dění a v nynějším vývoji. Neboť událostmi netrpěli fyzicky a mravně toliko dospělí, nýbrž též děti a mladiství. Zatím co my, 25—35letí, máme za sebou výchovu československých škol, 15— až 25letí rostli v podvýživě Moravcových náhražek, ačkoliv neohrožení učitelé se s riskem snažili ukecávat správné cesty. Valná většina této generace byla ochuzena o nejkrásnější léta života. My jsme ještě zastihli veselé studentský ruch v planých hádkách i bez nich, taneční hodiny, vlastní divadelní představení, návštěvy divadel, biografů, přednášky umělců i vědců, knihovny měst svobodné republiky, sport v Sokole, Skautu, v YMCA, YWCA atd. Duševní i tělesný rozvoj těch, z jejichž řad se rekrutuje pisatelka, ávšle vylučně na dobrém a zdravém rodinném prostředí, které bylo tak jako tak rozrušováno gestapem, houkáním sirén, denními zájezdy na venkov »pro přísun, čili kontraband«, atd. Neškodí, když si připomeneme rozpuštěný Sokol a Skaut, uzavřenou YMCA a YWCA, potlačený spolkový a společenský život vůbec, vybraňované knihovny vše směřující »říše kulturtrégrů« atd. Mravní hodnoty byly dočasně suspendovány. Všestrannou péči o tělesný i duševní rozvoj (a hlavně »převýchovu«) hledělo převzít Kuratorium mládeže, výstižně přezvané na její »krematorium«.

A nyní si musíme položit otázku, co jsme dovedli dát mladým lidem (z nichž někteří mají za sebou tvrdou, ba příliš tvrdou a »mrovou školu života, třebas i v koncentráku) po osvobození i re-

publice. Nejdříve kladné stránky: Školství se rychle konsoliduje, což je především záslužná práce obětavého učitelstva obecných až vysokých škol. Učitelé slouží věrně, znají pojem odpovědnosti vůči duším svěřenců i státu, i když jsou dosud po materiální stránce trestáni. Zde tedy chyba není. Mezi záporny nutno však počítat spoustu rušivých momentů, zbytků to okupační a porevoluční demoralisace, které leží mimo školství a budou znamenat v budoucnu obrovskou práci pro lidovou osvětu. Jsou to: všeobecný vzrůst alkoholismu (i v rodinách); zahálčivý život šmelinářů, hazardních hráčů; vzrůstající prostituce. Hodně se o tom všem dnes píše. I o udavačství a kariérnictví pochybných žvlů a o přepolitování veřejného života se mnoho píše. Musíme si jen připomenout, jak neblaze toto vše působí na mládež, dorůstající a tedy vnímavou, která má hledat světlé vzory, avšak často vidí jen zmatky, vzájemné osočování, ba někdy a ne zřídka kdy bahno. A tu ještě ke všemu, nevědouce kudy kam, »nasadili« jsme děvčata i hochy ze školních lavic do úplně cizího prostředí, často bez jakéhokoliv dozoru. Tam viděli a zažili, co vědět a prožít ještě dlouho neměli. Tvrdá práce, jejímž výsledkem by byly mozoly, by nebyla neúčinná. Horší už byla slizská, sprostá slova, alkoholovými výparry naplněné hospody — a (zeptajte se lékařů) někdy i venerické nemoci. Toto vše jsme si mohli ušetřit. Slo o akci ministerstva, jež má o občany sociálně pečovat, o akci ukvapenou a nedomyšlenou. Žádná agitace o »mladých stachanovcích« nenapraví mravní, napáchané škody.

Jako učitelé i jako občané se musíme proto co nejrozhodněji postavit proti tomu, aby mladiství byli především odebíráni škole. Uprostřed školního roku působilo rušivě. Rozvrací naši práci. Vyučování »brigádníků« bude flikováním. Nechceme vychovávat nějakou novou, ztracenou, rozervanou či dokonce mravně zchátralou generaci! Mládež potřebuje — a školství zároveň s ní — klidu, aby se učitelé i žáci mohli věnovat výchově a samostatnému myšlení; je jí toho dnes dvojnásob zapotřebí. Jinak by se mohla ukázat naše práce marnou a netěšila by nás, což by bylo přirozené. Na nutnou práci zemědělskou hledejme lidi v kavárnách při hazardních hrách, v politických a odborových sekretariátech (dříve 2—4 síly, nyní 60—80 síl), v tak zv. lidové samosprávě (až 3000 Kčs za 4 sezení v měsíci) a pod. Nerozrušujme však na žádný případ školství! Teprve ve škole připravený, mravně odolný jedinec nechť jde pracovat. Poim se nebude naše mládež ocitát na cestě a v duševních zmatcích, kterak je toho právě dokladem dopis 18—19leté; nebude rovněž volat po psychiatrech, nýbrž po vědění, v němž je moc a jehož je mnoho.

S úctou oddaný

Dr. Gustav K o z á k, Zlín

Milý pane redaktore!

Ve vánočním čísle Dneška uveřejnil jste dopis devatenáctileté. Byl to dopis, který nemůže nechat nikoho klidným. Očekáváme, že najde hlubokou odezvu nejen ve Vašem listě, ale v celém našem tisku. Neboť jestiže nás tisk, ať stranický či nestranický, nechá tento výkřik nepovšimnout, jestiže ani jedna veřejně činná osoba neuzná za dobré všimnout si už konečně nás, mladých, v zájmu našem a bez stranicko-politických důvodů, jestiže i teď necháte nás dále tak jako dosud tápat a zoufale hledět spravedlnost, kam myslíte, že dojdeme?

Vžijte se, prosím Vás, do naší situace.

Rostli jsme v době protektorátu, který se nás snažil stáhnout do nejhlubšího temna, zničit v nás každou trochu inteligence, sebevědomí, víry a nadšení. Věděli jsme to a bránili jsme se, jak jsme jen mohli. A ať se snažili jakkoliv, nenaučili nás sklánět pokorně hlavu a hledat pravdu. Naučili nás něčemu jinému. Milovat pravdu a hledat pravdu. Hledali jsme jí v těch sedmi letech, hledali jsme jí zoufale, žili jsme jen pro ni. Kdybyste přišli do našich tříd v roce 1941, 42, 43, žasli byste nad naší jednotou, nad naším pevným národním postojem a nad naší velikou vírou i v těch dobách, kdy Vy staří jste jí ztráceli. Ne, z nás mladých nebyl ani jeden kolaborantem!

Ale protektorát nás naučil také nenávidět vše, co alespoň zdaleka připomínalo nacismus — každou lež, přetvářku, vychvalování mocných a tupení slabých, vše, co se nám mělo vtloukat do hlavy. Není pravda, že nás nacismus mravně nezabil, že nás ohnul a pokřivil, ale pravdou je, že nás naučil nedůvěře ve vše, co se nám jakýmkoliv způsobem vnučuje — byť to byla i pravda. V těch sedmi letech toužili jsme po svobodě. Naši největší touhou bylo, moci se klidně a beze strachu postavit proti svým učitelům a do očí jim říci: »Nevěřme tomu, co nás učíte!« Bylo to veliké přání, klidně vyslovit svůj názor, i kdyby odporoval názoru všech ostatních.

A pak to byla touha po spravedlnosti. Byli jsme ochotni obětovat celistvost republiky, kdyby Slováci skutečně pozrali, že s námi v ní nemohou žít. Jen proto, abychom neudělali něco nespravedlivého k jiným.

Zkrátka toužili jsme po politice u nás a v celém světě jen a jen čestně.

A přišla republika a naše strany. Vstoupili jsme do nich, obětovali jsme všechnu svou touhu po práci pro lidstvo jim a pak z nich, zhnuseni úzkým stranictvím, zase vystoupili. SCM nás zklamal ještě více. Nikde jsme nenacházeli tu pravdu, po které jsme toužili. Nikde nebyla spravedlnost.

A pak se po nás hodilo slovy: »Reakcionáři, znacisovaná mládež, odchovanci Kuratoria!« Proč? Protože jsme nechtěli sloužit jejich zájmům, protože jsme nechtěli slepě věřit všemu, co se nám říkalo, protože jsme chtěli mít o všem svůj vlastní úsudek, protože jsme chtěli pravdu.

A tak nám konečně zbýváte vy, lidé nadstraničtí, kteří se dovedete dívat na vše s hlediska celonárodního, a tedy i našeho. Prosíme vás, pomozte nám hledat pravdu! Nenechte nás takhle dále tápat! Poďte s námi, veďte nás, ale nelžete nám! Vždyť my už ani nevíme, jsme-li znacisováni a reakcionáři my anebo ti, kteří se o nás takhle vyjadřují. My víme, že prožíváme hroznou krizi, ale jak se z ní máme sami, bez pomoci jediného staršího, dostat?

Prosíme Vás, pane redaktore, abyste tento dopis uveřejnil v Dnešku a zároveň zapůsobil na všechny nestranné činitele, aby nám věnovali trochu více pozornosti než dosud. Až se někdy setkáte zase s panem prezidentem, požádejte ho, prosím, naším jménem, aby nám v některém svém projevu naznačil cestu, kterou bychom se měli dát. Je totiž jediným člověkem, jehož každému slovu věříme bezvýhradně a rozumí nám víc, jak jsme se už přesvědčili, než všichni ostatní.

Věříme, že nám pomůžete a jsme Vám za to předem vděčni.

Váš mladí přítel.

Co myslíte, to, že nemáme odvalu se plně podepsat, je pozůstatek nacismu nebo něco jiného?

Morzakor 1946

Vážená redakce,

přiznávám se, že jsem se rozněval na vydavatelstvo Práce, když jsem se dověděl o jejich novém podniku »Románové novinky«, který zřejmě už svou formou neskřival, že navazuje na smutně proslulé Rodokapsy, Kapsorody, Škodokapsy, či jak všelijak si je lidový humor nazval. V mém rozhovoru má článek pana B. Müllera v č. 39-40 Vašeho časopisu jen utvrdil. Jeho »stručný závěr« po obšírné citaci, totiž zcela mužné obvinění vydavatelstva, že vydává »svinstvo a brak«, jeho odevzdané konstatování, že po této morzakoristické kloace se otevře další a další, že tomu nikdo nezabrání, mě dokonce dohnalo k tomu, že jsem se chtěl na vlastní oči přesvědčit o tom, jak velice byli »diletanti-nakladatelé dřívějších morzakorů« překonaní znárodněnou a úředně regulovanou podnikatelskou institucí. Odhodlal jsem se obětovat devět korun na ten brak a svinstvo. — A výsledek? Hněvám se nyní na pana B. Müllera. Velice. Při nejmenším pro nepřesnou informaci.

Jak už souvisí s mým povoláním, mám určité i osobní ambice v oboru výchovy. Pokládám si za zásluhu, že se mi za války podařilo v tovarně odnaučit několik mladých dělnic a dělníků číst tu skutečnou stoku bývalých Rodokapsů. Bylo mi velkou odměnou, že se začali přímo chvádit do vynikajících našich i světových spisovatelů, že mě žádali, abych jim opatřil a vybral knihy sám, oni že si sami vybrat nedovedou. Tolik budí řečeno, aby bylo jasno, že bych nepozvedl svého hlasu na obranu něčeho, co by mi moje svědomí a můj rozum ukázal jako morzakor a kloaku.

Dovolují si však předpokládat, že by si pan B. Müller nikdy nedovolil podobným způsobem »rozebírat« a literárně »kritikovat« díla všeobecně uznaná. Jako na příklad Steinbeckovy Hrozny hněvu, nebo Remarqueovu Cestu zpátky a desítky podobných děl, ani jim upírat uměleckou a výchovnou hodnotu. Domnívám se totiž sironě — a doufám, že i pan B. Müller mi to schválí jako kritik zřejmě povoláný — že i dnes, a právě dnes, mají realistická a naturalistická líčení válečných hrůz všech druhů svůj význam v boji proti válce. Chtěl-li by pan B. Müller podobným neodpovědným vytrháváním mravně závadných pasáží z kontextu kritizovat celkovou hodnotu uměleckého díla, pak jej upozorňuji, že by mu jen obě shora jmenovaná díla dala materiál na mnoho podobných článků ještě obšírnějších. Na Steinbecka se ovšem nelze dost dobře odvážit, ale Romain Gary není u nás ještě tolik znám. A pak — hlavně ta Práce!

Dovolují si tvrdit, že by se Zosiou-vyzvědačkou pan B. Müller určitě tolik nezabýval, kdyby vyšla knižně, vždyť recenze knihy, mající poněkud slušnou úroveň (alespoň co se ceny týká), je věc velice odpovědná a odsudek by mohl někoho poškodit. Ovšem, mohl by mi namítnout, jako kniha by nenapáchala tolik zla, protože by nepřišla do tolika rukou. A v tom je ten háček, že totiž v záplavě knih vydaných v poslední době máme tolik veteše. Tvrdím se vši odpovědnosti, že Zosiá-vyzvědačka stojí vysoko nad průměrem naší vzešské a všečné literatury, protože to je dílo hluboce lidské a pravdivé. Je-li co na něm kritizovat, pak snad francouzský temperament a naturalistický tón, nikoli však jeho uměleckou a výchovnou stránku — a rozhodně ne Práci, která nám toto dílo zpřístupnila. Je otázkou vkusu vydávat je ve formě starých Rodokapsů, sám s tím nejsem spokojen na sto procent. Snad to není ten nejdokonalejší způsob, jak vychovávat obecnost k jemnému vkusu i formálnímu, avšak rozhodně je to způsob velice účinný, jak dobrá díla propašovat do nejširších vrstev, kterým nebylo dáno toho štěstí, aby si zaslouženě dovedly vybrat to nejlepší z nejlepšího. A hlavně — je to způsob, jak dobrou věc dát obecnostu za levný peníz. Neboť lidé u nás prahnou po četbě, ale — buďme si upřímní — opravdu nemají na drahé knihy.

Vraťme se však ještě jednou k nebohé Zosiá-vyzvědačce. K onomu morzakoristickému svinstvíčku. Myslím, že mu pan B. Müller nechtě udělal docela dobrou reklamu. Budíž mu však k utišení nepokoje jeho ducha pomyslení, že tak neudělal ve prospěch špatné věci. Románové novinky přes svůj zjev pro vzdělaného a vkus milujícího člověka odpudivý v sobě netají žádné bibiny a svinstvíčka ani svinstva. Dokladem toho budíž druhý čísl s Ostrovem pokladů od Stevensona, miláčka našeho mládí. Na tom bude sotva co kritizovat, ledaže by snad zvořilost mladého Jima k anglickému šlechtici se někomu zdála ohrožovat zdar naší mladé lidové demokracie. Co se mne týče, přečetl jsem s povinností celkem tři a půl starých Rodokapsů, čtvrtý dočíst mi už možno nebylo. Doporučoval bych panu B. Müllerovi, aby si nějaký přečetl. Mám totiž za to, že dosud tak neučinil, protože by pak jistě Rodokaps s Románovými novinkami nesrovnával (až na ten nešťastný vnější vzhled). Ani ostatní rubriky R. N. nedopadnou nešťastněji ve srovnání s mnohými našimi rodinnými a jinými týdeníky a měsíčníky. Zdá se mi totiž, že nemůže nikomu vadit, dostanou-li se myšlenky Masarykovy, básně Seiferovy a ukázky z dobrých knih (místo špatných a neodpovědných recenzí) do rukou co nejširšího publika, opravdu myslím, že to nemůže vadit, byť to bylo zatím rodokapsovou formou, neboť »když dva dělají totéž, není to totéž«, jak praví dnes tak velice oblíbené přísloví. Je ano?

Abych však byl práv svému svědomí, proběhl jsem dvacet knihkupectví, abych si autenticky ověřil jiný, prý jemnější způsob boje proti morzakorům. Konečně jsem ukořistil — jaká náhoda! — právě v knihkupectví Práce svého Limonádového Joe za maličkost 144 Kčs (vázané, poslední výtisk, jinak rozebráno). Na mnoha místech této limonádové knihy jsem se opravdu srdečně zasmál, ale říkal jsem si v duchu, že mi tohle pan Brdečka, kterého mám za ty jeho skutečně bystré krátké šlehy velice rád, dělat neměl. Nejvš měl ta všechna bystrá místa spojit v jednu tenkou, bystrou knížku, kde by vedle zasvěceného bojovníka proti Rodokapsům i nezásvěcené poznal, že to je všude a opravdu upřímná parodie a nikoli skutečná Buffalo-bilka. Nelze totiž při nejlepší vůli vždy poznat, kdy to je Catlettova limonáda a kdy limonáda docela obyčejná. Myslím, že proti morzakorům nelze bojovat jejich mnohonásobně dlouhou parodií, nýbrž krátkými satirami, neboť opravdu škoda času. Anebo — jak se mi zdá opravdu nejučinnější — vpašování věcí dobrých do oblíbeného kabátu. Snad má pan B. Müller ani nikdo jiný neobviní z toho, že zbožňují jesuitské »učel světi prostředky«.

Abych vyvrátil jakýkoli stín podezření, jež by mohlo na mě padnout, prohlašuji, že nikoho z nakladatelství Práce neznám, nemám osobní zájem ani na jeho prosperitě či neúspěchu. Přihlásil jsem se prostě k diskusi z důvodů nejméně tak nezištných a upřímných, z jakých napsal svůj článek pan B. Müller. Aby nebylo pochyb o upřímnosti svých slov, podotýkám, že současně posílám nakladatelství Práce několik námětů pro její další práci. Nikoli v povyšném domnění, že jejich odborníci mě rady potřebují, ale ve sneze, k níž jsme všichni, kdo kritikueme, povinni, zlepšit, co se zlepšit dá. Totéž bych doporučil panu B. Müllerovi, jemu zejména. Neboť se, podle jeho slov, otevřela morzakoristická kloaka, kterou již nikdo neucpe, a podvýchova, reakce a zhnusení se rozlévá po vlastech českých. Postavte tedy této záplavě hnusu hráz, pane B. Müller, snažme se o vytrhání jedovatých drápů té nestvůry. Stavme, nebourajme, pomáhejme nezištně a bez podmínek, jak nám řekl ve svém vánočním poselství pan prezident. A hlavně prostudujme si vždy věc, kterou se chystáme jako odpovědní kritikové sřhat, velmi důkladně, poctivě a nezištně! S úctou

RNC Franta Hořavka

Uhlí a fantasie

Pane Oldřichu Pavlovský,

myslím, že více lidí, podobně jako já přemýšlí, proč jste nepsal ironický článek »Uhlí a fantasie«. Obrátili-li se v něm k veřejnosti odborné, t. j. k technikům a národohospodářům, pak myslím, že nejste k takové kritice oprávněn vzhledem k své neinformovanosti jak o problémech Stalinových závodů samých (které nehodlají a nehodlaly, pokud vím, vyrábět léčiva, textíle a pod.), tak i o celkové světové situaci v produkci a výrobě kapalných pohonných hmot. Není chybou prohlášovat, že se Stalinovy závody mohou stát znamenitou základnou organických surovin, protože ta věc je pravdou a nepatří do říše pohádek a fantasí, což Vám jistě vysvětlil každý technik. Pravděpodobně Vám při tom ještě řekne, že vybudování Stalinových závodů v takovou surovinovou základnu není otázkou jednoho roku, ale doby mnohem delší.

Přejeťe si pravděpodobně z důvodů hospodářských zastavení Stalinových závodů a snad i zastavení pokusných naftových vrtů v našem státě, neboť otázka vzájemné eliminace obou zdrojů jest naivní, protože každý odborník ví, že nové zdroje nafty nám mají poskytnouti zabezpečení v mazacích olejích, které Stalinovy závody nemohou vyrobiti. K tomu si Vám dovoluji prohlásit, že podle mého soudu jest otázka surovinové nezávislosti v pohonných hmotách cennější než okamžitá a pravděpodobně přechodně zlepšení hospodářské situace, protože do značné míry zaručuje i naši národní hospodářskou svébytnost.

Nevystupuji zde jako ochránce Stalinových závodů, které

jistě mají dostatek možností se obhájití samy, ani proti veřejné kritice našeho technického rozvoje, neopak vítal bych takovou kritiku, podloženou hlubokými znalostmi odbornými i znalostmi kritizovaného předmětu.

Ing. Dr. František Šorm,
profesor vysokého učení technického v Praze.

Smíšená manželství

Vážený pane redaktore!

V jednom z posledních čísel Vašeho listu stěžovala si česká členka smíšeného manželství, že se úřední akt vrácení čs. státního občanství jednak nekonečně vleče, jednak že říšské příslušnice — manželky českých mužů — jsou na tom nepoměrně lépe. Skutečnost se má jinak.

Případ z mého okolí: manžel Čech, manželka z německých rodičů. Od 14 let byla z domu, pracovala výhradně u českých zaměstnavatelů, pokračovací škola česká, pohybovala se v české společnosti. Manželství uzavřeno za první republiky. Přišla okupace. Manžel brzy po zabrání republiky přeložen na pracoviště v říši. Zatčením jednoho z jeho nejbližších známých upoutal na sebe pozornost gestapa, několikrát zajištěn, postaven pod policejní dozor. Na zapfenou se vrátil několikrát k ženě do Prahy. Při jedné takovéto návštěvě — snad v podvědomém pocitu bližšího se nebezpečí — dal ženě souhlas k tomu, aby zažádala o udělení říšského občanství — hlavně v jeho zájmu, nehledě na těžkou pozici osamocené ženy za nepřítomnosti muže pro říši politicky podezřelého. Stalo se. Vkrátku došlo události tak daleko, že muž byl v říši zatčen a souzen. Jeho proces byl při nacistické praxi hrdeční aférou. Žena — již říšská občanka — mimochodem v nejvyšším stupni těhotenství — podstoupila dalekou cestu několika set kilometrů k soudu, kde se radikálně ohradila proti nátlaku rasově dotčených čistokrevných soukmenovců, zdůrazňujících její morální povinnost dáti se rozvést se zrádným Čechem. Dík její neúporné snaze, již jí bylo umožněno vyvinouti svou říšskou příslušnost, a úsporám jejich rodičů, jež padly na oltář ryze nacistické »spravedlnosti«, skončil soud rozsudkem: půl druhého roku kázně.

Pak již bylo pro tuto ženu jenom: ztráta zaměstnání, ztráta novorozeného dítěte, jež po půl roce života životem zaplatilo daň za útrapy matky, »návštěvy« gestapa. A potom — revoluce a osvobození. Revoluce se všemi klady, ale i pěnou zloby živů, které, jak pozdější praxe ukázala, měly i jedovatou sílu pohotové jen proto, aby zakryly své špatnosti. Leč těmito výlevy bezcharakterních lidí, jejichž činnost za okupace se naprosto nesrovnává s nacionální rozvášněností, probuzenou přirozeně až v naprostém bezpečí revoluce a doby porevoluční, neskončila trnitá cesta, již musila tato žena projít, jsouc několikrát bezdůvodně zještěna a opět propuštěna. Následovala žádost kacího se člověka, který udělal v životě chybný krok, o vrácení čs. státního občanství. Je tomu půl druhého roku, co tuto žádost podával muž — vrátivší se politický vězeň — za svou ženu, která se tohoto chybného kroku dopustila s jeho vědomím, a jak se ukázalo — pro něho.

To je vše. A — pisatelko dopisu v č. 36 Dneška — nehořkejte! Ani tento případ nebyl dosud pro povolání činitele natolik jasným, aby jej vyřídili a dali tak žadatelce důkaz o tom, že svědomitě uvážili tihu viny na straně jedné a ryzí jádro ženy-manželky, jež při muži stála v nejkritičtější chvíli života a svým poklesem jež vrátila život a práci pro sebe a pro nás pro všechny na straně druhé.

Těmito skutečnostmi bych jen chtěl podepřít interperaci p. posl. Veverky na adresu ministerstva vnitra, reklamující urychlené vyřízení žádostí členů smíšených manželství o vrácení čs. státního občanství. Ať již kladně, či záporně. Toto vyjasnění přinese zvláště v našem pohraničí to nejdůležitější, čeho nám je třeba: pro práci klid a pro život v rodinách mír.

O. B.

Vážená redakce!

Prosím o uveřejnění tohoto článku jako odpověď pisateli F. A., autorovi článku »Odpověď Českám, provdaným za Němce«.

Také já patřím do řad těchto žen, a sice do skupiny prvé. Byla jsem provdána 15 let a mohu říci, že to bylo to nejlepší manželství. Ovšem až do minulého roku, kdy jsme byli násilně rozloučeni. Manžel byl odsunut a nic mu nepomohlo, kolika českým lidem pomohl, ať to už bylo, že měli být nasazeni do říše na práci, nebo zde při všech možných příležitostech. Od všech těchto lidí máme oba potvrzení těchto skutečností. Pro něho tak bylo lépe. Při svých schopnostech se brzy zase vypracoval tak dalece, že dnes můžeme pomýšlet na to, založit si zase společnou domácnost a vénot se výchově našeho dítěte, které táta skoro nezná. Narodilo se nám 14 dní před revolucí a přec mi je vytýkáno, že jsem dítě vychovávala německy. Musela jsem s tou výchovou začít hodně brzy. Odcházím proto. Snad venku snáze na vše zapomenou.

Odcházím okradena o veškerý majetek, o věno, o výbavu a hlavně o víru ve spravedlnost ve svém vlastním národě. Vždyť provdaly-li jsme se tenkrát, nedělaly jsme nic nedovoleného, nemůžeme nám být vytýkáno, že jsme ukázaly málo národního uvědomění.

Kolik národního uvědomění projevili muži, oženivší se s Něm-

kyněmi, kde byla záruka, že tyto ženy budou vychovávatí děti česky? O manželstvích za okupace nebo dokonce po revoluci již ani nemluví. To byla stejná zrada, jaká se vytýká ženám Českám. Zrám sama několik případů podobných manželství, kde se ona Němkyně ani nenaučila česky, třebaže to byla »zdejší Němkyně«. Ta by byla asi sotva vychovávala děti česky, a když, pak jen na oko, jak se jedna také vyjádřila, ale po ní mají přece děti jazyk německý. Ale ty dnes, pokud jsem mohla zjistit, mají všechny své byty, své rodiny, své pohodlí. Ti muži zaslouží být stejně pranýřováni, jako jsme pranýřováry my. Ale zdali by nám bylo věřeno? Jsme přec jen Češky ze smíšeného manželství.

Odcházím a věřím pevně, že zachová-li se cizina ke mně tak macešsky, jako se zachovala moje vlast, nebude to tak bolet, vždyť si budu říkat, vždyť je to cizina. Ale zde trpět více nechci. Odcházím, aniž bych čekala na vyřízení své žádosti o čs. občanství.

Věra K.

Vážený pane redaktore,

svým rozhodnutím, otištěným v 38. č. »Dneška«, že připouštíte debatu jen o smíšeném manželství před r. 1939, zjednodušujete otázku způsobem, který je s dosavadní linií »Dneška« v zřejmém rozporu. Jde-li o osudy desettisíců žen a hlavně dětí české krve, nelze přece jako dělfka použít mechanicky předkládaného lineálu. I tady je spravedlivě rozeznávat a ne pouštelisovat.

Redakce si sotva uvědomuje, že v chystaném výnosu MV jde o akt spravedlnosti, který je s odstranění tvrdosti, jež — jak ukázala pozdější praxe — vyplynuly ze strohé stylisace dekretu z 2. srpna 1945. Uvažte, prosím, že i revoluční správní orgány vydaly mnohým manželkám z doby okupace osvědčení o zachování nebo vrácení čs. stát. občanství, protože o německé občanství nežádaly, nebo rozeznávajíce mezi státní příslušností a národností, svým chováním po celou dobu okupace prokázaly, že se svému původu nezpronevěřily. Očekávaný výnos má lidákým řešením zhladit vzniklé nesrovnalosti. Je to jistě správné a hledisko humanitní může tu posloužit i skutečnému národnímu prospěchu. Ci mají se z rodné země vypudit tisíce českých žen, byt i nějak provinilých, a tisíce českých dětí, jež za nic nemohou?

Redakce nechť se nedomnívá, že jí čtenáři budou podezřívati z vědomého hájení tohoto požadavku — dosavadní linie Dneška měla příliš markantní charakter zachování moudré míry a jemného odstínu, tedy kulturnosti.

Jak však mohou chápat oportunitu ve věci tak vážné?

Vám, pane redaktore, v úctě oddaný

J. P.

O pojistkách

Pane redaktore!

Jelikož v posledním dvojčísle nikdo nereagoval na článek z předchozího čísla »O pojistkách«, prosím, abyste otiiskli tuto odpověď »Jednoho z těch, který nepozbyl důvěry v životní pojištění«.

Na životní pojištění nehleď zákon o nic příkřeji než na vklady. Proto se nepovažují za majetkový přírůstek prémie, zaplacené do 1. 1. 1939 (jak se »Pisatel, pozbyvší důvěry,« mylně domnívá), nýbrž majetkovým přírůstkem je rozdíl mezi hodnotou pojistky k 1. 1. 1939 a hodnotou k 31. 12. 1946 (stejně jako u vkladu). Hodnoty pojištění k zmíněným dvěma datům byly vypočteny podle tabulek, vydaných ministrem financí, a jsou pravidelné obě níže, než součet skutečně zaplacených premii. Není pravda, že by hodnota pojištění k 1. 1. 1939 byla propočtena bez ohledu na to, jak velká částka byla do 1. 1. 1939 zaplacená, neboť při výpočtu se uvažuje: doba trvání pojištění, pojištěný kapitál, druh pojištění, případně předem zaplacené prémie, atd. K informaci uvádím skutečný případ z praxe:

Kdosi uzavřel životní pojištění na dožití i úmrtí s počátkem dne 1. 2. 1936 na kapitál 100.000 Kčs za stále stejnou prémie na dobu 20 let, při čemž doba placení se shoduje s dobou trvání pojištění. Hodnoty podle tabulek jsou 6.500 Kčs a 30.700 Kčs, takže majetkový přírůstek činí 24.200 Kčs. Skutečně na pojištění bylo zaplacené: do 1. 1. 1939 13.073 Kčs a do 31. 12. 1945 39.923 Kčs, takže vyplývá rozdíl 26.850 Kčs, který by se uvedenému objevil jako majetkový přírůstek, kdyby byl prémie posílal do spořitelny. Rozdíl těchto »přirůstků« (2.650 Kčs) mluví z hlediska majetkových dávek ve prospěch životního pojištění.

Je mi proto nejasné, proč pisatel cit. článku pozbyl důvěru v životní pojištění; vždyť pojišťovny nemohou za ménová opatření, a jak ukázáno, nejsou na tom střádalové o nic lépe. Mám ten dojem, že se pisatel měl podepsat jako »Jeden z těch, který pozbyl důvěry v střádání«, neboť životní pojištění je v podstatě střádání též.

Byl bych rád, kdybych tímto sdělením přispěl k správnějšímu nazírání na životní pojištění a doporučoval bych, aby se každý v pochybnostech informoval u některé pojišťovny, aby tak předešel ukvapeným odsuzujícím závěrům.

V dokonale úctě

MŠ,

úředník pojišťovny.

P. S. Podotýkám, že já i manželka máme životní pojistky, takže úvaha není vedena čistě zaměstnaneckým zájmem.

Dvě knihy o zahraničním odboji

„PO DRUHÉ TOBRUK“
od F. Gottlieba pojednává

o naší jednotce na Středním Východě. 68 Kčs.

„Z PROTEKTORÁTU
DO REPUBLIKY“

od Z. Václavíka a J. Schricha vypravuje o zá-
padní obrněné brigádě, o útěku našich chlapců
do všech končin světa, o bojích ve Francii
a o obléhání Dunkerque. 57 Kčs.

U všech knihkupců.

NAKLADATELSTVÍ NAŠE VOJSKO

K. S. Stanislavský

MŮJ ŽIVOT V UMĚNÍ

Proslulá kniha vzpomínek jednoho
z největších divadelníků, která se sta-
la biblí všech, kdož mají rádi divadlo.

Cena brož. 120 Kčs, váz. 150 Kčs

U VŠECH KNIHKUPCŮ
A V NAKLADATELSTVÍ

svoboda PRAHA II,
Na Florenci 47

THE TIMES

WEEKLY EDITION

Accurate news and worthwhile opinion
... in an hour or so of reading

THE WEEKLY EDITION, delivered by air to
Czechoslovakia, is now on sale at the kiosks. It
carries on the 160-year-old traditions of The Times—
one of the most influential newspapers in the world.
In 20 to 24 pages of accurate news and worthwhile
opinions, it covers all the important events and views
of the current week. It is The Times itself in compact
form, and is so edited and presented that it can be read
in an hour or so by busy men and women. Like The
Times daily, the *Weekly Edition* will be read by the most
intelligent newspaper public in the world—because it
is the best informed.

This Week's Articles Include:

Plan for Czechoslovakia
Poles westward drive
In the French zone

EDITORIALS—FINANCE AND INDUSTRY
SPORTS—BOOKS—THEATRES—ART—LETTERS
TO THE EDITOR—NEWS IN PHOTOGRAPHS

Every Friday - 8 Cr. a copy

OR 12 MONTHS 360 CR 6 MONTHS 180 CR 3 MONTHS 90 CR

Special Offer: A subscription for 12 months placed to-day will bring you the *Weekly Edition*
from now until the end of 1947, at the same price as a 52-week subscription.

DISTRIBUTORS: MELANTRICH, PRAGUE · ORBIS, PRAGUE · SVOBODA, PRAGUE
JOURNAL, BRATISLAVA, or your local newsagent.

NASTUPUJEME

DO DVOULETKY

28. října minulého roku slíbil celý národ svému presidentovi splnění dvouletého plánu. Naše pracovní společenství přijalo tento závazek s plnou odpovědností. A tak dnes — na prahu dvouletky a nového roku 1947 — nastupujeme připraveni čestně dodržet své slovo.

Rata
NÁRODNÍ PODNIK

DVOULETKA
dva stupně k blahobytu!

ODEVNÍ PRŮMYSL
NÁRODNÍ PODNIK

Sbírejte a odevzdávejte králičí kůžky!
Budeme vyráběti více klobouků!

Tonak

továrny na klobouky - národní podnik

NOVÝ JIČÍN

Sloučené závody: Hückel • Böhm • Peschel • Janyška